

HAGFORS
KOMMUN

LANDSBYGDSUTVECKLING I STRANDNÄRA LÄGEN

TEMATISKT TILLÄGG TILL HAGFORS KOMMUNS ÖVERSIKTSPLAN 2002

Antagandehandling 2014-05-09

SAMMANFATTNING

Detta är ett tematiskt tillägg avseende Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) till Hagfors översiktsplan 2002 som, när det är färdigbehandlat, får beaktas som ett skäl vid upphävande av eller dispens från strandskyddet för bostadsetableringar samt verksamheter med inriktning på friluftsliv/turism.

Ett LIS-utpekande i översiktsplanen är i sig inte någon garanti för att ett enskilt projekt inom ett utpekade område kommer att kunna genomföras. Utpekandet av områdena ska ses som ett kommunalt ställningstagande att vara positiv till utveckling inom dem men innebär inte att kommunen kommer att vara huvudinitiativtagare till att utveckla områdena.

Bakgrunden till strandskyddet är att naturvärden och det allmänna friluftslivets intressen i strandzonen skall prioriteras och skyddas och dessa faktorer hanteras i LIS-planen och dess konsekvensbeskrivning. Genom samråd med myndigheter, kommuninvånare, näringsliv och organisationer samlas kunskap in som förbättrar och förankrar förslaget.

I en första sällning identifierades 14 sjöar som uppfyller vissa övergripande urvalskriterier. Exempelvis har ett kriterium varit att sjön måste ligga inom 1,5 km från större väg och ha minst 3 hus inom en ha inom strandskyddszonen för att vara aktuell för ny bostadsbebyggelse. Underlags- och planeringsmaterial har sedan studerats och sjöarna har inventerats på plats för att få fram möjliga områden för LIS.

Vid sjöarna Grängen, Svinsjön, Mossbergssjön, Busjön, Lakenesjön, Skärgen, Rådasjön, Lidsjön, Grässjön, Värmullen, Knon, Deglunden och Uplunden har områden för LIS pekats ut.

Förhållanden som påverkat avgränsningen av LIS-områdena är t.ex. befintlig bebyggelse, närvaro av naturliga gränser eller kvaliteter i kulturlandskapet. De föreslagna områdena har också bedömts utifrån deras förutsättningar att stimulera utvecklingen i hela kommunen genom tillskapandet av attraktiva lägen för företag, ar-

beten och bostäder. Rekommendationer för hur respektive område kan bebyggas ges, exempelvis om det lämpar sig för samlad eller spridd bebyggelse, och om etableringen behöver detaljplanläggas eller kan hanteras genom förhandsbesked/bygglov samt strandskyddsdispens.

Konsekvenserna beskrivs utifrån en jämförelse mellan två alternativ; nollalternativet och huvudalternativet. Nollalternativet är att inga områden pekats ut för landsbygdsutveckling i strandnära lägen. Huvudalternativet innebär att LIS-planen antas och att landsbygdsutveckling kan kompletteras med möjlighet till etablering av bostäder och utveckling av verksamheter och aktiviteter i strandnära lägen samtidigt som de samlade konsekvenserna av alla etableringarna är belysta.

För naturvärden kan framtagandet av en LIS-plan sammantaget ge både positiva och negativa konsekvenser. Exempelvis kan bebyggelsen i LIS-områdena medföra ökad näringsbelastning på sjöarna. Samtidigt kan tillkommande bebyggelse ge förutsättning för en samlad, förbättrad spillvattenlösning där även befintliga hus kan ingå och gamla, enskilda avloppslösningar kan ersättas med bättre anläggningar.

Konsekvenser för det rörliga friluftslivet är att andelen allemansrättsligt tillgänglig mark inom strandskyddszonen minskar. På sikt förbättrade badplatser och kommersiella friluftsanläggningar ger positiva konsekvenser för friluftslivet.

De positiva konsekvenserna för landsbygdsutveckling bedöms som större i huvudalternativet jämfört med nollalternativet helt enkelt för att en utveckling av landsbygden utan detta tillägg till översiktsplanen har ett verktyg mindre i lådan.

LÄSANVISNING

I kapitlet **Inledning** beskrivs planens bakgrund och syfte samt dess förhållande till översiktsplanen. Kapitlet ger även en inblick i begreppet LIS och redogör för processen med att ta fram planen.

I kapitlet **Metod** presenteras kommunens definition av landsbygdsutveckling och de översiktliga kriterier som har legat till grund för urvalet av sjöar som är lämpliga för LIS.

Under **Förutsättningar** beskrivs de olika lagar som styr hur strandskyddsfrågan behandlas. Fysiska planeringsförutsättningar presenteras översiktligt med fokus på de valda sjöarna. I varje huvudavsnitt finns en informationsruta som sammanfattar faktorer som huvudsakligen påverkat urvalet av LIS-områden eller kommer att påverka utformning av området i efterföljande skede.

Kapitlet **Planförslag** beskriver kort de valda sjöarna. Fokus ligger på de avgränsade LIS-områdena vilka beskrivs och ges rekommendationer för den fortsatta hanteringen.

Kapitlet **Konsekvenser** beskriver konsekvenserna av planförslaget ur aspekterna naturmiljö, friluftsliv samt landsbygdsutveckling i Hagfors.

Följande förkortningar och definitioner förekommer i dokumentet:

FÖP	Fördjupad översiktsplan
GIS	Geografiska informationssystem
LIS	Landsbygdsutveckling i strandnära lägen
LIS-område	Område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen
MB	Miljöbalken (1998:808)
MKB	Miljökonsekvensbeskrivning
MKN	Miljö kvalitetsnormer
PBL	Plan- och bygglagen (2010:900)
SCB	Statistiska centralbyrån
ÖP	Översiktsplan

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	6
Bakgrund	
Syfte	
Arbetsprocessen	7
METOD	8
Definition av landsbygd och landsbygdsutveckling	
Hur urvalet har gjorts	
FÖRUTSÄTTNINGAR.....	13
Lagar och allmänna råd	
Teknisk försörjning	14
Service och kommunikationer.....	15
Risk och säkerhet	17
Naturmiljö.....	18
Kulturmiljö.....	21
Friluftsliv och rekreation	22
IDENTIFIERADE OMRÅDEN FÖR LIS	24
Justeringar i urvalet	
Områdenas avgränsning	
Samlad och spridd bebyggelse	
Vad betyder utpekandet?	
Grängen.....	27
Svinsjön	29
Mossbergssjön	31
Busjön	33
Lakenesjön	35
Skärigen	43
Värmullen	47
Rådasjön	49
Lidsjön	57
Grässjön	61
Knön	65
Deglunden	67
Upplunden	70
KONSEKVENSBESKRIVNING	72
Planens syfte	
Alternativ och avgränsning	
Planens överensstämmelse med andra planer	
Påverkan på omgivande kommuner.....	73
Påverkan på riksintressen	
Konsekvenser för naturvärden	74
Konsekvenser för friluftsliv och rekreation	76
Konsekvenser för landsbygdsutveckling	77
KÄLLFÖRTECKNING	78

INLEDNING

I detta kapitel beskrivs planens bakgrund och syfte samt dess förhållande till översiktsplanen. Kapitlet ger även en inblick i begreppet LIS och redogör för processen med att ta fram planen.

BAKGRUND

Bakgrunden till strandskyddet är att naturvärden och det allmänna friluftslivets intressen i strandzonen skall prioriteras och skyddas. 2009 ändrades lagstiftningen för att anpassa strandskyddet till lokala och regionala förutsättningar. Skyddet förstärks för de mest skyddsvärda områdena i landet som har högt exploateringsstryck samtidigt som etableringsmöjligheter i strandskyddszonen ges i kommuner med liten befolkningstäthet och långa, obebyggda stränder. För att inte göra detta på bekostnad av naturvärden eller allmänhetens tillgång till stränder skall kommunen visa vilka områden som bedöms vara lämpliga för landsbygdsutveckling i sin översiktsplan, då ges en helhetsbild av etableringarnas samlade konsekvenser.

Utpekande av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, s.k. LIS, görs som ett tematiskt tillägg till Hagfors översiktsplan 2002. Tillägget skall läsas som en del av Hagfors översiktsplan och skall inarbetas vid nästa revision av planen. Exempel på andra tematiska tillägg som finns i Hagfors är vindkraftplanen och naturvårdsplanen.

SYFTE

Detta tematiska tillägg har som syfte att peka ut lämpliga områden för etablering av bostäder och utveckling av friluftsliv/turism i strandnära lägen. Att ett område är utpekade betyder att ett prövningbart skäl till strandskyddsdispens finns i efterkommande detaljplane- eller bygglovskede.

Ett LIS-utpekande i översiktsplanen är i sig inte någon garanti för att ett enskilt projekt inom ett utpekade område kommer att kunna genomföras. Utpekandet av områden innebär inte heller att kommunen kommer att vara huvudinitiativtagare till att utveckla områdena. Planen skall ses som ett kommunalt ställningstagande att vara positiv till lokala engagemang för bostadsbyggnad och företagande inom de utpekade områdena.

ARBETSPROCESSEN

Arbetsgruppen för uppdraget har från kommunens sida utgjorts av tjänstemännen André Szeles, klimatstrateg, Annika Ekblom, planhandläggare, Emil Florell, miljöingenjör, Erling Johansson, GIS-samordnare, Jessica Nilsson och Tihomir Jerkovic, bygglovhandläggare, Kenneth Eriksson, samhällsbyggnadschef, och Louise Sjöholm, fastighetschef. Planeringsarkitekterna Jan Erik Engström och Maria Örenfors från KLARA arkitektbyrå har också varit med i arbetet.

Styrgruppen består av politikerna Göran Eriksson, Jan Bohlin, Margret Bergkvist, Mikael Dahlqvist, Stellan Andersson och Åsa Johansson samt kommunchef Jan Lilja och utvecklingschef Glenn Olsson.

Under tiden som samrådsförslaget har arbetats fram har möten för information och avstämning hållits med bl.a. länsstyrelsen, Lantbrukarnas Riksförbund, större markägare, mäklare och näringsidkare i Hagfors. Efter att planförslaget har samråtts med berörda myndigheter, grannkommuner, kommuninvånare och diverse organisationer så sammanfattas och behandlas inkomna synpunkter i en samrådsredogörelse. Sedan bearbetas planförslaget för att därefter godkännas av kommunstyrelsen innan det kan ställas ut för granskning. Då har samrådsgruppen återigen möjlighet att lämna synpunkter på förslaget. Efter utställningen bearbetas planförslaget på nytt utifrån inkomna synpunkter innan det är redo att antas av kommunfullmäktige. När beslutet att anta planen har vunnit laga kraft kan den börja fungera som beslutsunderlag.

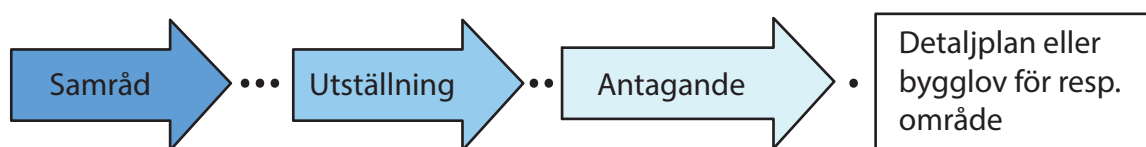

Bild av processen, LIS-planen är färdig i och med antagandet

METOD

I detta kapitel presenteras kommunens definition av landsbygdsutveckling och de kriterier som legat till grund för urvalet av sjöar som är lämpliga för LIS.

DEFINITION AV LANDSBYGD OCH LANDSBYGDSUTVECKLING

Hagfors kommun definieras som landsbygd. Definitionen av landsbygdsutveckling är åtgärder som ger långsiktiga och positiva sysselsättnings-effekter eller bidrar till att upprätthålla service-underlaget

I lagarna gällande strandskydd är begreppen landsbygd och landsbygdsutveckling inte definierade. Det är upp till kommunerna att tillsammans med Länsstyrelsen göra den definitionen. Som exempel anger Länsstyrelsen i Västra Götaland i sitt PM angående framtaganden av LIS-områden att ”strandområden i region- och delregionala centra samt större kommuncentra som också är orter med en stadig positiv befolkningsutveckling inte skall anses som landsbygdsområden”. I Sverige bor 15% av befolkningen utanför tätort (SCB:s definition på tätort är högst 200 m mellan husen och minst 200 invånare. Siffran avser 2010). I Värmland är motsvarande siffra 26% och i Hagfors hela 36%. Samtidigt har befolkningen i Hagfors minskat med 23,4% de senaste 20 åren att jämföras med Värmland som minskat med 4%. Under samma tid har Sveriges befolkning ökat med 9,7%. Med detta som bakgrund bör hela Hagfors kommun kunna räknas som landsbygd.

Två viktiga ingredienser i Hagfors, avseende landsbygdsutveckling, är:

- nya bostäder i eftertraktade lägen vilka kan nyttja den service som finns och medverka till att den finns kvar på lång sikt,
- utveckling av friluftsliv/turism som kan bidra med arbetstillfällen samt
- väl strukturerade fritidshusområden gynnar besöksnäringen.

Bostäder i vattennära lägen är eftertraktade och på en liten ort kan några extra invånare som lockas av ett strandnära boende ha stor betydelse för ortens utveckling. Genom att peka ut LIS-områden nära eller i tätorter förbättras förutsättningarna för att befintlig service kan upprätthållas vilket gynnar kommunen som helhet. Den del av näringslivet som har tydligast koppling till strandnära lägen är naturturism.

Kommunens översiktsplan från 2002 har indelat kommunen utanför tätorterna i tre kategorier med avseende på förutsättningar för service och kommunikationer: tätortsnära landsbygd, trafiknära landsbygd och renodlad glesbygd. LIS-områden för bostäder ligger företrädesvis tätortsnära eller trafiknära eftersom områdena redan bör vara helt eller delvis ianspråktaga. I den renodlade glesbygden kan däremot LIS pekas ut för åtgärder som stärker det rörliga friluftslivet eller för verksamheter med inriktning på naturturism.

HUR URVALET HAR GJORTS

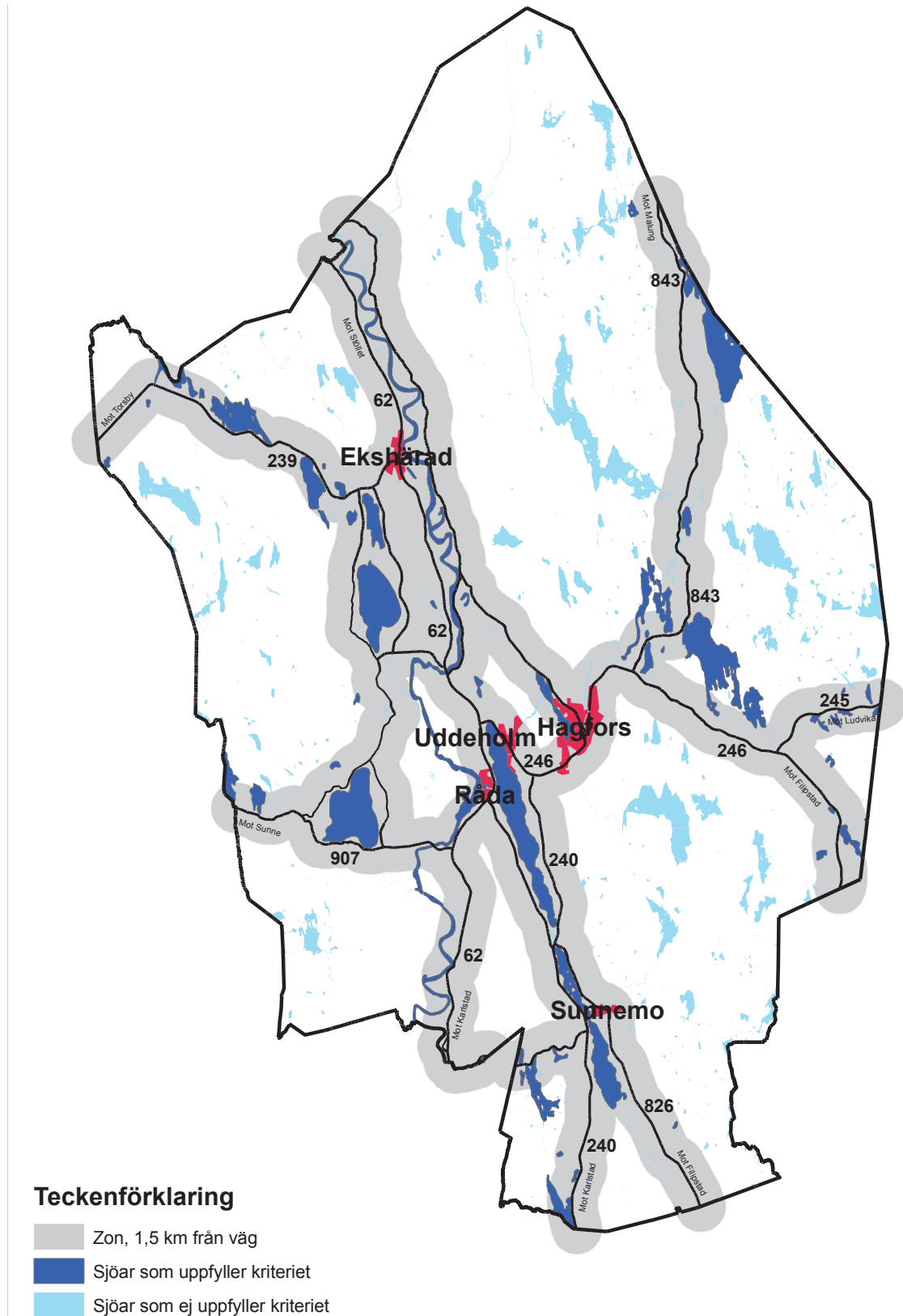
Kommunen har följt den vägledning för metod som beskrivs i Boverkets och Naturvårdsverkets allmänna råd 2009:4, Strandskydd – en vägledning för planering och prövning. I handboken anges som den grundläggande principen att kommunerna ska ha en helhetssyn på stränder och landsbygd i översiktsplaneringen. För Hagfors gäller att kommunen kan peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen om:

- läget långsiktigt bidrar till positiva sysselsättningseffekter eller ökat serviceunderlag på landsbygden och
- tillgången till strandområden för allmänheten och för att bevara goda livsvillkor för djur- och växter tillgodoses långsiktigt.

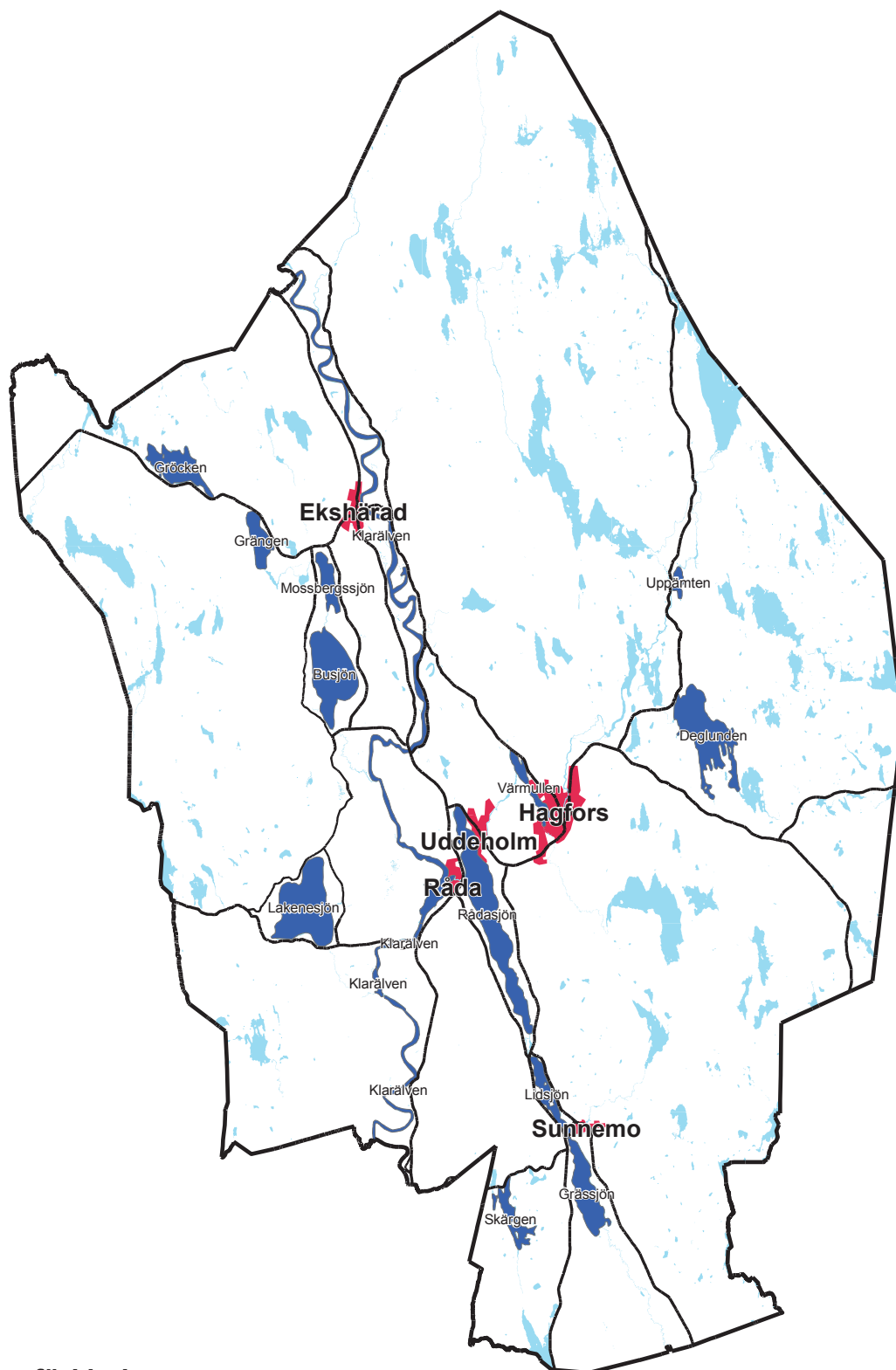

Ett antal översiktliga urvalskriterier har använts för att vaska fram vilka sjöar som kan hysa lämpliga lägen för bostäder eller friluftsliv/turism. Urvalsstegen 1-3 har genomförts genom GIS-analys medan steg 4 har lagts till manuellt.

1. Perifera sjöar som ligger mer än 1,5 km från större väg undantas. (Detta urval ger per automatik ett inkluderande av tätorter med service). Som större väg räknas alla statliga vägar samt de vägar som förbinder mindre orter med större tätorter i och utanför kommunen. De sjöar som endast till liten del ligger inom 1,5 km från större väg har inte tagits med.

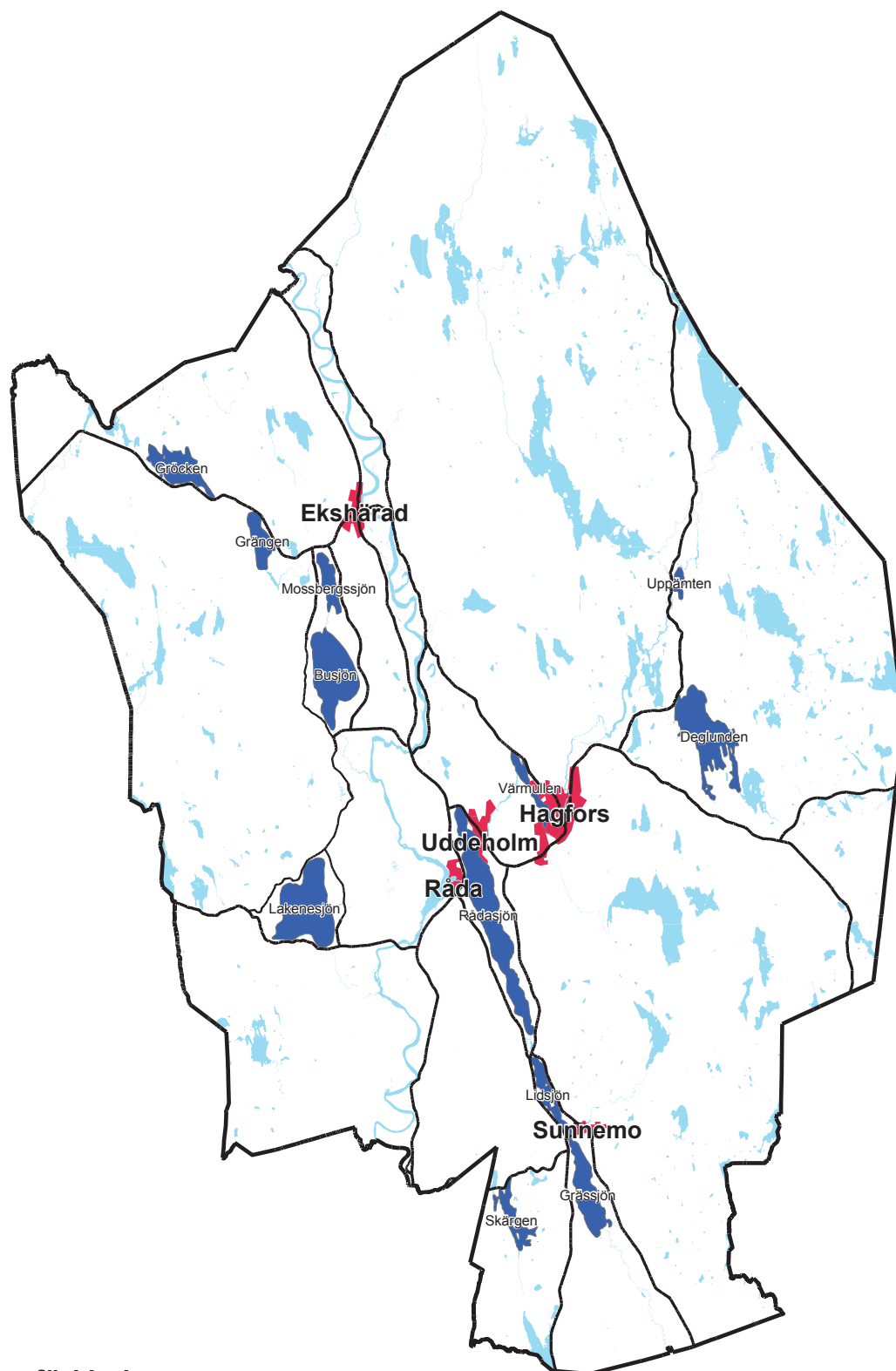
2. För att få fram de sjöar där bebyggelsen är mer frekvent sätts ett gränsvärde på minst 3 hus inom en hektar (100x100 m) inom strandskyddsområdet. På detta sätt identifieras de sjönära områden som består av en eller flera klungor med hus och sjöar där bebyggelsen är glesare väljs bort.

Teckenförklaring

- Sjöar som uppfyller kriteriet
- Sjöar som ej uppfyller kriteriet

3. Klarälven undantas p.g.a. ras-/skredrisk och översvämningsrisk och till viss del även p.g.a. höga naturvärden.

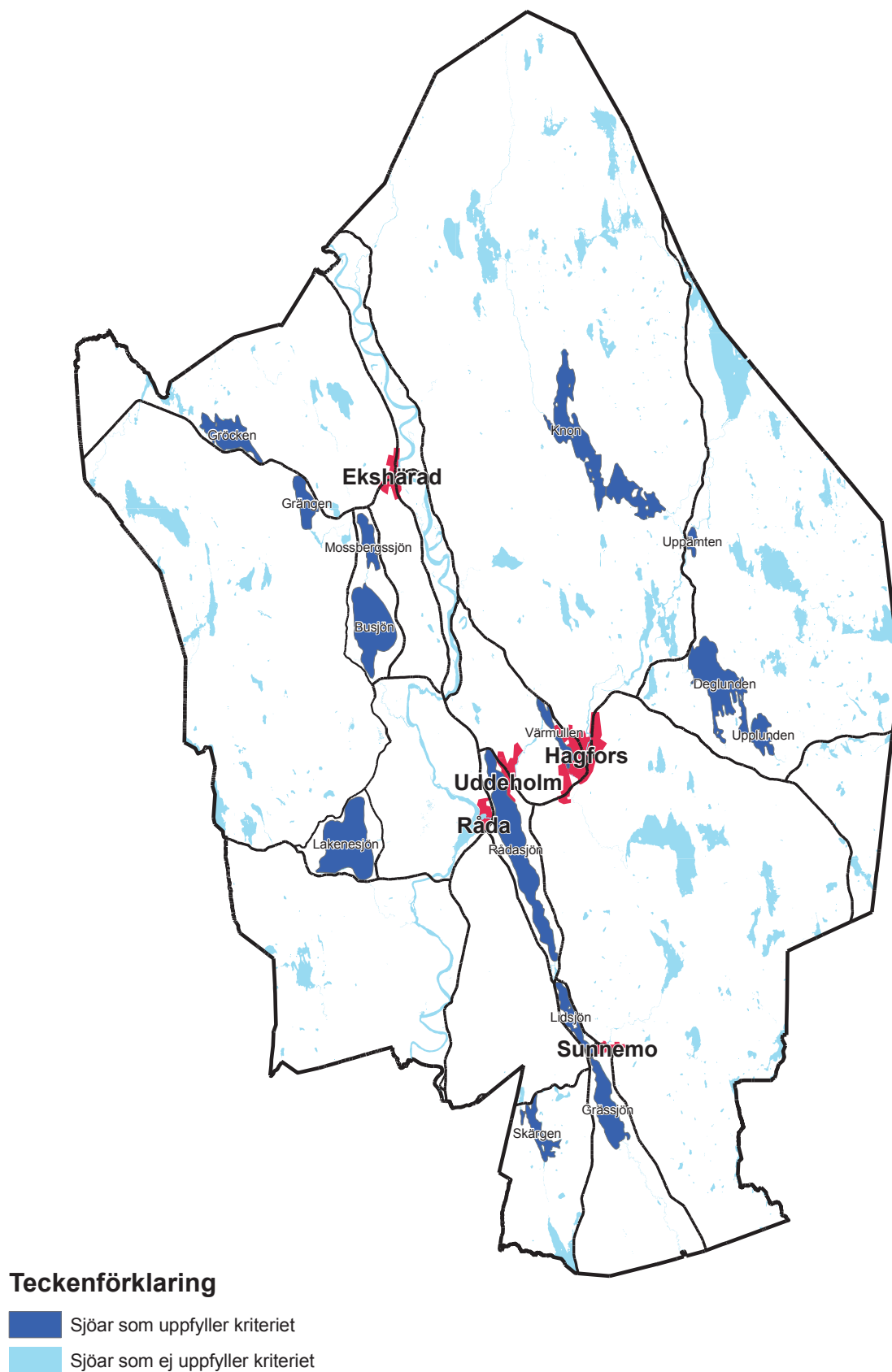

Teckenförklaring

- Sjöar som uppfyller kriteriet
- Sjöar som ej uppfyller kriteriet

4. Sjöar med befintlig intilliggande verksamhet för friluftsliv/turism läggs till eftersom det inte ställs samma krav på närhet till större vägar och service.

Urvalet gav 14 sjöar att arbeta vidare med. Sjöarna har sedan studerats utifrån befintligt kunskapsunderlag och inventerats i fält för att på så sätt lokalisera lämpliga lägen för LIS.

FÖRUTSÄTTNINGAR

I detta kapitel beskrivs de olika lagar som styr hur strandskyddsfrågan behandlas. Fysiska planeringsförutsättningar presenteras översiktligt med fokus på de valda sjöarna. I varje huvudavsnitt finns en informationsruta som sammanfattar faktorer som huvudsakligen påverkat urvalet av LIS-områden eller kommer att påverka utformning av området i efterföljande skede.

LAGAR OCH ALLMÄNNA RÅD

En faktor som kommer att ha stor betydelse för hur LIS-områdena disponeras är miljöbalkens generella krav på fri passage närmast strandlinjen.

Miljöbalken (MB)

Kapitlen 7, 16, 19 och 26 innehåller huvuddelen av reglerna som omger strandskydd. Skyddet syftar till att långsiktigt:

- trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och
- bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.

Det generella skyddet omfattar 100 meter från vattenlinjen vid alla vattendrag såsom: sjöar, hav, åar, älvar, tjärnar och kanaler. Området inkluderar 100 meter åt båda hållen och omfattar alltså även undervattensmiljön. Länsstyrelsen får genom särskilt beslut utöka strandskyddet till högst 300 m om det behövs för att säkerställa strandskyddets syften.

I Hagfors kommun finns sedan 1960-talet utökat strandskydd på 150 meter runt 14 sjöar och utökat skydd på 200 meter finns runt nio sjöar. Då fanns inte bygglovsplikt på landsbygd och det utökade strandskyddet blev kommunens verktyg att påverka vilken mark som togs i anspråk för bebyggelse. En del sjöar har dessutom olika utökade strandskydd beroende på i vilken kommun stranden var belägen före kommunsammanslagningen. Kommunen har begärt att länsstyrelsen ska se över och upphäva det utökade strandskyddet vid de sjöar där det inte fyller någon funktion. Detta arbete pågår och skall vara klart senast 2014 så utpekande av områden för LIS görs utifrån att utökat strandskydd finns.

På de ställen länsstyrelsen upphäver utökningen så hamnar en sträcka på mellan 50-100 m i aktuella LIS-områden utanför strandskyddsområdet. Detta justeras per automatik och en ny LIS-plan behöver inte göras.

I det sjunde kapitlet preciseras vad som är tillåtet och inte tillåtet inom strandskyddsområde men även i vilka fall det är möjligt att upphäva eller ge dispens från bestämmelserna. Naturvårdsverket och Boverket förklarar reglerna i skriften ”strandskydd”¹. Det finns åtta särskilda skäl för dispens. De sex första är:

- området är ianspråktaget, inom hemfridszon eller tomtplatsavgränsning,
- området är väl avskilt från stranden av t.ex. en större väg eller järnväg,
- området behövs för en anläggning som måste ligga vid vatten,
- området behövs för att utvidga en pågående verksamhet,
- området behöver användas för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför strandskyddsområdet och
- området behöver användas för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse.

De två sista särskilda skälen för dispens är:

¹ Strandskydd, en skrift om det nya strandskyddet från Boverket och Naturvårdsverket, SIDA 13 AV 77 Boverket ISBN 978-91-863-4270-8 och Naturvårdsverket ISBN 978-91-620-8473-8

- planerade åtgärder som ger långsiktiga och positiva effekter på sysselsättningen,
- planerade åtgärder som bidrar till att bevara service på landsbygden.

För att dessa två sista skäl skall kunna åberopas behöver kommunen ha pekat ut lämpliga platser för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS) i sin översiktsplan. Området behöver vara avgränsat så att strandskyddets syften fortfarande kan tillgodose långsiktigt. I eller i närheten av tätorter ska området vara av liten betydelse för det rörliga friluftslivet och i låg grad påverka naturvärden.

Enligt MB 7 kap. 18f§ skall det område som

Illustrationen av fri passage är tagen ur Boverkets skrift *Strandskydd*

Plan- och bygglagen (PBL)

Om strandskydd säger lagen att möjlighet finns att i översiktsplanen peka ut områden i strandnära läge som är lämpliga för landsbygdsutveckling. I PBL beskrivs hur processen för framtagandet av en Översiktsplan ska gå till och att ett tillägg för att tillgodose ett visst allmänt intresse kan göras. Den säger även att strandskyddet får

ligga närmast strandlinjen lämnas fritt för att allmänheten skall kunna passera samt för att främja djur- och växtliv. Undantag är möjligt i de fall då fri passage inte är möjligt med hänsyn till de planerade byggnaderna eller anläggningarnas funktion. Området för fri passage bör enligt de allmänna råden omfatta minst några tiotals meter från strandlinjen, men det kan variera beroende på specifika förutsättningar på platsen. Passagen skall vara så bred att den som vill passera förstår att det är möjligt och tillåtet. Den fria passagen skall anpassas efter landskapets karaktär och förutsättningar samt till befintlig bebyggelse.

upphävas i en detaljplan om det finns särskilda skäl för det.

Uttekandet av områden för LIS görs genom tematiskt tillägg till Hagfors översiktsplan 2002 men hanteringen av strandskyddsfrågan är inte till ända där. För vart och ett av områdena prövas frågan sedan i detaljplan eller bygglov.

TEKNISK FÖRSÖRJNING

Vid utpekandet av LIS-områden spelar hanteringen av spillvatten en stor roll eftersom den har ett samband med sjöars och vattendrags status. Rekommendationer för hur spillvattenhantering ska anordnas ges för respektive LIS-område.

Tele och bredband

Det fasta nätet för telefoni är på väg att avvecklas i de delar där det inte är lönsamt. Det mobila nätet förväntas ersätta och täckningen varierar i kommunen beroende på operatör.

Från 2013 riskerar tillgängligheten till bredband i Hagfors kommun att minska om inte kommunen vidtar åtgärder. Kommunens bedömning är att det krävs ett kommunalt engagemang för att få tillstånd en utbyggnad av IT-infrastrukturen

som tillfredsställer kommande behov. Denna fråga är inte avgjord men kommunen håller på att arbeta fram en strategi för att lösa problemen. Den mobila täckningen för datatrafik är i stora delar av kommunen otillfredsställande att döma av flera operatörers täckningskartor.

Tillgången till bra och säker telekommunikation är en viktig faktor för både företag och boende på landsbygden. Underlagsmaterialet som finns i dag är för bristfälligt för att frågan ska kunna

påverka urvalet av LIS-områden och även fast det är en viktig fråga är det liten idé att beskriva befintliga förhållanden för respektive delområde då förändringar är att vänta inom en snar framtid.

Vindkraft

Vindkraftplanen är ett tematiskt tillägg till Hagfors ÖP som antogs av kommunfullmäktige 2011-05-30. Inget av vindkraftsområdena ligger inom strandskydd och kommer inte i direkt konflikt med utpekade LIS-områden.

Vatten och avlopp

Vattennätet i kommunen är mer utbyggt än avloppsnätet. Många fastigheter är anslutna till kommunalt vatten utan att vara anslutna till kommunalt avlopp.

Arbete pågår med en VA-plan vars syfte är att ge en samlad bild av hanteringen av vatten och spillvatten inom Hagfors kommun. LIS-planen föregår VA-planen vad gäller vatten och avloppslösningar i de utpekade LIS-områdena och ställningstagandena arbetas in i den kommande VA-planen. För respektive område anges kommunens viljeinriktning om det ska ingå i det kommunala verksamhetsområdet eller inte. För område som inte föreslås ingå i det kommunala

verksamhetsområdet anges om vatten och avlopp bör anordnas via avtal, anslutas till förening eller ordnas med egna anläggningar.

Ett verksamhetsområde för kommunalt vatten och/eller avlopp är ett, av kommunfullmäktige, tydligt avgränsat område inom vilket VA-försörjningen ska ske genom kommunala anläggningar. Inom området är kommunen skyldig att ansluta fastigheter till det allmänna nätet och enskilda VA-anläggningar tillåts i princip inte.

För fastigheter som ligger utanför verksamhetsområdet kan i vissa fall anslutning erbjudas om det är VA-tekniskt möjligt och tillräcklig kapacitet finns i befintliga anläggningar. En sådan anslutning erbjuds endast genom upprättande av avtal och innebär att rättigheten till kommunalt vatten- och/eller avloppsförsörjning upphör om avtalet sägs upp.

Principen för hur avlopp ska lösas har varit att bebyggelse inom LIS-områden om möjligt ska anslutas till det kommunala nätet. Om detta inte är möjligt så bör avloppet gå via en gemensam anläggning. Där gemensam anläggning inte går att anordna får enskild avloppsanläggning anordnas. En sådan anläggning ska vara långsiktigt hållbar med hänsyn till omgivningen.

SERVICE OCH KOMMUNIKATIONER

Avstånd från större vägar har från början varit en begränsande faktor för möjligheten att peka ut LIS-områden för bostäder och fritidshus. Kombinationen närhet till större väg och bebyggelse-täthet gör att sjöar som ligger i närheten av tätorter med viss service har inkluderats i det tidiga urvalet.

Vägar, flyg och busstrafik

I det första urvalet som gjorts har ett avstånd på 1,5 km från större vägar använts som begränsande faktor för bostäder. Tillfartsvägarnas standard har också varit en begränsande faktor för möjligheten att peka ut område för LIS. Trots viljan att öka andelen resande med kollektivtrafik så är det dagliga livet på landsbygden till stor del beroende av resor och transporter med personbil under en överskådlig framtid. Begränsningen av avstånd till större väg är också ett sätt

att försöka mildra effekterna av bilberoendet enligt principen kortare resväg, lägre utsläpp.

Inte heller områden för fritidshus har pekats ut längre bort än 1,5 km från större vägar. Bakgrunden till det är bl.a. att kommunen inte har rådighet över om/när ett fritidshus omvandlas till permanentboende. Kommunen riskerar dessutom att ådra sig alltför stora kostnader för service som skolskjutser o.dyl.

Värmlandstrafik är huvudman för lokaltrafiken i Hagfors. Busslinjer kan dras om, busshållplatser

flyttas och turtätheten förändras över tid. Trots detta beskrivs rådande situation avseende kollektivtrafik för respektive LIS-område eftersom den är en viktig faktor i det dagliga livet. På osäkerheterna görs dock detta översiktligt.

De viktigaste pendlingspunkterna är busshållplatsen i centrala Hagfors och planerad pendlarparkering vid bron över till Sunnemo. Ny pendlarparkering är även på gång i Råda. Trafikverket har under juni-september 2012 haft en förstudie av pendelhållplatser vid väg 62 på samråd². I förstudien har ett antal lägen i Råda studerats och slutsatsen är att ett läge i höjd med området Klockarsta föredras.

Hagfors flygplats ligger strax nordväst om Råda och i dagsläget trafikeras Stockholm-Arlanda och Torsby med två plan i vardera riktningen på vardagar.

Service

Nya bostäder i kommunen innebär nya nyttjare av befintlig service. Kopplingen är tydligast när det kommer till permanenta bostäder som ju är i behov av varor och tjänster året runt. Fritidshus kan dock till viss del bidra till utvecklingen av handel och turism. Utpekande av utvecklingsområde för verksamheter i strandnära läge kan generera arbetstillfällen men även viss service, exempelvis i form av en kiosk, till närliggande bostäder. Det är viktigt att bostäder ligger nära livsmedelsbutiker och barnomsorg. Andra varor och tjänster besöker de flesta mer sällan och då kan ett längre avstånd vara acceptabelt.

Hagfors stad är kommunens centrum och säte för den kommunala förvaltningen och centrum fungerar som serviceort för kommunens östra och södra delar. Ekshärad fungerar som serviceort för de norra och västra delarna men livsmedelsbutiker finns även i Råda och Sunnemo. Mindre affärer med begränsat sortiment finns i Uddeholm.

	Hagfors	Ekshärad	Råda	Sunnemo	Uddeholm
Förskola	x	x	x	x	x
Grundskola	x	x	x	x	
Äldreboende	x	x	x	x	
Vård- och folk-tandvård	x	x			
Livsmedels-butik	x	x	x	x	

Tabell som visar serviceutbud i tätorterna

² Förstudie Pendelhållplatser vid väg 62 Deje, Ransäter och Råda, samrådshandling 2012-06-12, Trafikverket Projektnummer 107750.

³ Översiktlig skredriskartering inom Hagfors kommun, Räddningsverket, 1997. Inventering av stabilitetsförhållanden utmed Klarälven och Vrångälven, Statens Räddningsverk, 1987.

RISK OCH SÄKERHET

Vid utpekande av LIS-områden har rasrisken varit en begränsande faktor i och med att Klarälven undantagits med hänsyn till det.

Ras- och skredrisk, översvämning

Längs båda sidor om Klarälven råder rasrisk. I ett tidigt skede gjordes bedömningen att intresset för att etablera bostäder eller verksamheter i omedelbar närhet till riskområdet inte var tillräckligt stort för att studera de områdena närmare.

I Sunnemodalen med de tre sjöarna Rådasjön, Lidsjön och Grässjön hittar man samma typ av erosionskänsliga avsättningar som i Klarälvdalen varför dessa sjöar fått speciella rekommendationer.

Som underlag för bedömningar av markens stabilitet har översiktliga inventeringar³ från 1987 och 1997 använts. Förstudie och översiktlig kartering⁴ har utförts i Sunnemodalen av Sweco på uppdrag av Sveriges geologiska institut (SGI) och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). De översiktliga studierna har dock fokuserat på befintlig bebyggelse och utgör inget heltäckande underlag. Någon typ av stabilitetsundersökning av marken behöver alltid utföras vid ny- eller tillbyggnad vid vatten.

Sveriges geologiska undersökningar (SGU) arbetar med uppgradering av informationen om jordarter och grundvatten inom Klarälvdalen och kommer under 2014 att kartera Hagfors och Sunnemodalen ner till och med nordligaste delen av Grässjön. Karteringarna innebär att ett förbättrat underlagsmaterial på sikt kommer att finnas till hands vid detaljplanläggning och bygglösgivning i Sunnemodalen.

Inom områden som hotas av översvämning kan det vara olämpligt med bostäder men vissa anläggningar, exempelvis pirar, bryggor, kan kanske accepteras bli översvämmade. Därför utgör inte översvämningsrisk en automatisk begränsning vid utpekandet av områden för LIS men kan komma att begränsa utformningen av området.

Klarälven norr om Edebäck är även regelbundet drabbad av översvämningar vilket har förorenat

vattentäkter och orsakat problem i hus placerade på lågt liggande mark. Även tillfartsvägar har blivit översvämmade. Gustavsfors drabbas av översvämningar när vattenmagasinen uppströms är fyllda och stora regnmängder gör att Uppänten inte klarar genomflödet. Marken runt de större sjöarna i Västanberg (Grängen, Svin-sjön, Mossbergssjön och Busjön) blir i undantagsfall översvämmad. Det ställer dock sällan till problem eftersom bebyggelsen ligger på nivåer som inte under historisk tid har drabbats.

Markföroreningar

Markföroreningar är inte automatiskt en begränsande faktor i arbetet med att peka ut områden för LIS. Däremot kan saneringskostnaderna göra en etablering omöjlig att genomföra rent ekonomiskt. I detta översiktliga planeringsskede tas inte ställning till de ekonomiska frågorna.

Ett av LIS-områdena vid Rådasjön är berört av markföroreningar och i rekommendationerna nämns föroreningarna som en av de saker som behöver studeras i nästa skede.

Radon

Förekomsten av radon har inte påverkat urvalet av LIS-områden eftersom frågan ofta kan lösas genom tekniska åtgärder.

2008 utfördes en klassificering av risken för markradon i Hagfors kommun. Utredningen bygger på ett begränsat antal mätpunkter och fördjupade undersökningar bör utföras inför exploatering.

Områden med normalrisk är huvudsakligen kopplade till platser med moränmark på berg samt till områden med isälvsmaterial. De områden i kommunen som har hög risk för markradon är framförallt höjdlandskap med tunt eller inget moräntäcke. Rent generellt är också de östligaste, höglänta delarna av kommunen att betrakta som högriskområden.

4 Förstudie och översiktlig kartering av stabiliteten i raviner och slänter i morän och grov sedimentjord, SIG och MSB, 2013-02-15.

NATURLIVSMILJÖ

Höga naturvärden innebär inte automatiskt att område för LIS inte kan pekas ut. Den avgörande faktorn är på vilket sätt en exploatering påverkar värdet. Generellt har dock LIS undvikits i områden med höga naturvärden.

Riksintressen

Föreslagna LIS-områden vid Rådasjön, Lidsjön samt Grässjön omfattas av riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § MB. Riksintresset omfattar bl.a. Sunnemodalen som tidigare rymde Klarälvens lopp. Dalen utgör främst intresse ur natursynpunkt genom de geovetenskapliga värdena. Sjöarna i Sunnemodalen är djupa, klara sprickdalssjöar med förekomst av ishavsrelikter och dalen präglas av uppodlade sluttningar ner mot sjöarna. Bebyggelsen ligger i kanten mot omgivande skogsmark, som närmast bebyggelsen är lövdominerad och tidigare har varit betes- och slättermark. Landskapsbilden är här mycket tilltalande. Länsstyrelsen bedömer att värdet kan påverkas negativt av kulvertering eller förändring av vattendragets sträckning eller bottenprofil, utsläpp av olika farliga ämnen, överfiske, inplantering av främmande fiskstammar och skogsavverkning längs vattendraget. Även okänt placerad och utformad bebyggelse, väg eller annan anläggning kan påverka värdet. Täckverksamhet inom området bör undvikas liksom åtgärder som påverkar meanderloppets erosions- och ackumulationsprocesser.

Bebyggelsen i Sunnemodalen utgörs till största delen av små till medelstora bostadshus och verksamhetsbyggningar placerade både i grupp, parvis och enskilt. De är placerade både längs vägar, nere vid stranden, i det öppna jordbrukslandskapet och inne i skogen. De större byggnaderna utgörs i allmänhet av kyrkor, industrilokaler och ekonomibyggnader för jordbrukets behov men dalen hyser även större herrgårdar i flera våningar. Sadeltak och träfasad är vanligt förekommande på bostadshus men även andra material och former förekommer.

Utpekade LIS-områden vid Lidsjön berör ett delområde för riksintresset i Sunnemodalen, nämligen Hyttedalen Sunnemo. Detta är närmare beskrivet i avsnittet som behandlar Lidsjöns natur- och kulturvärden.

”Kommunen ska verka för att stora ansträngningar görs för att kulturlandskapet i riksintresseområden hålls öppet genom fortsatt jordbruk” är ett av målen i översiktsplanen/naturvårdsplanen. Detta ska uppnås genom initierade samverkansgrupper och annat stöd till jordbruksföretagare. I LIS-planen stöds målet genom att LIS-områden avgränsas med tanke på att sammanhängande jordbruksenheter blir kvar.

LIS-områden vid Grängen, Svinsjön, Mossbergsjön och Busjön ligger uppströms Natura 2000-området Noret. Noret utgörs av en lugnflytande å som förbinder Busjön med Klarälven. Målet med området är att bibehålla ett större oreglerat vattendrag med meandrande förlopp. I vattendraget finns flertalet arter som indikerar att förhållandena är goda med ovanlig och försurningskänslig bottenfauna. Bottenfaunaprovtagning och fysiska och kemiska parametrar tyder på att den mänskliga påverkan är begränsad. Som potentiella hot har flödesreglering, intensivt jord- och skogsbruk i vattendragets omgivning och åtgärder för att hindra översvämningar identifierats. Vattenuttag under perioder med lågt flöde, utsättning av främmande arter samt byggnader och anläggningar i Norets närområde utgör också potentiella hot. Själva Noret har god vattenkvalitet och av ovan nämnda LIS-sjöar är det bara Grängen som inte har god vattenkvalitet. Länsstyrelsen kommer under 2014 att fastställa en bevarandeplan för Noret.

Andra skyddsområden

I Hagfors naturvårdsplan, fastställd av kommunfullmäktige 2011-06-27, är ett av de lokala miljömålen att kommunen ska arbeta aktivt för ett öppet odlingslandskap. Vid utpekandet av LIS-områden har områden sparsamt utpekats i det öppna odlingslandskapet. Då det skett har det gjorts i kanten av de odlingsbara områdena för att undvika fragmentisering.

En speciell skyddsform för naturvärden är nyckelbiotoper. Nyckelbiotop är ett område vars egenskaper gör att det är viktigt för att hotade eller missgynnade arter i skogen ska ha möjlighet att överleva.

Vid Lakensjöns norra del finns ett fågelskyddsområde enligt 7 kap. MB som gäller mellan 1 maj-15 augusti och vid Grässjöns södra del finns Brattforshedens naturreservat som är ett av Sveriges mest välbevarade isälvsdeltan med geologiskt intressanta områden. Detta är två exempel på områden som undantagits från LIS på grund av höga naturvärden.

Stränder med sankmark har undvikits vid utpekande av områden för LIS. Dels är dessa stränder mindre användbara för friluftsliv/turismverksamheter och dels innehåller de ofta höga naturvärden.

Miljökvalitetsnormer för vatten

EU:s ramdirektiv för vatten säger att alla Europas vattenförekomster ska uppnå god status 2015, för de vatten det inte bedöms vara möjliga erhålls dispens fram till 2021. Vattenmyndigheterna tillsammans med länsstyrelserna presenterar underlag och gjorda bedömningar rörande vattenkvalitet i databasen VISS (Vatteninformationssystem Sverige). Denna databas är källan till de uppgifter om miljökvalitetsnormer för vatten som använts i LIS-arbetet.

Grundvattenförekomsterna som redovisas i VISS är framtagna för vattenförvaltningens syften. Klassificering är gjord utifrån parametrarna kemisk status och kvantitativ status. LIS-områden på Rådasjöns västra och Lakensjöns sydöstra sida ligger ovan vattenförekomsten Ransäter-Fastnäs. Områden på Lidsjöns och Grässjöns östra sida berörs av förekomsten Brattforsheden-Rådasjön. Båda vattenförekomsterna har god kemisk och kvantitativ status. Varken bostäder, fritidshus eller verksamheter för friluftsliv och turism bedöms påverka grundvattenförekomsterna.

Kvalitetskraven för sjöar och vattendrag är studerade utifrån två aspekter, ekologisk status och kemisk status. En bedömning av huruvida det

finns miljögifter görs i den kemiska ytvattenstatusbedömningen. För Sverige finns ett generellt undantag för kvicksilver p.g.a. de höga bakgrundsvärden av kvicksilver som vi har. Sjöarna i Sverige behöver därför inte uppnå god kemisk status när det gäller kvicksilver, nuvarande halter får dock inte öka. Av den anledningen är det intressant att presentera kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver.

I den ekologiska ytvattenbedömningen ingår ett antal olika parametrar. Vattendrag där bottenfaunan är påverkad av reglering, övergödning, försurning eller där fisken inte har stabila bestånd, oftast på grund av fragmentering av vattendraget, får klassningen måttlig ekologisk status vilket gäller för 80% av Hagfors sjöar.

Prioriteringsordningen för LIS-områdenas avloppslösningar har varit att i första hand ansluta området till det kommunala spillvattennätet. Nya större etableringar utan möjlighet att ansluta till kommunalt nät ska lösas med gemensam anläggning. Enskilda lösningar för spillvattenrening ska vara långsiktigt hållbara. Av de sjöar där enskilt avlopp föreslås är Grängen, Knon, Mossbergssjön och Rådasjön påverkade av övergödning enligt VISS. För dessa sjöar har speciella riktlinjer tagits fram som även integreras i kommande VA-plan.

Eventuella prioriterade åtgärder i naturvårdssplanen för sjöar och vattendrag redovisas under respektive sjö. Mer information om miljökvalitetsnormer för vatten finns i Hagfors naturvårdsplan som finns tillgänglig på hemsidan www.hagfors.se.

LIS-sjöar	Ekologisk status	Kemisk status (exklusive kvicksilver)
Busjön	God	God
Deglunden	Måttlig	God
Grängen	Måttlig	God
Grässjön	God	God
Knon	Måttlig	God
Lakenesjön	God	God
Lidsjön	God	God
Mossbergssjön	Måttlig	God
Rådasjön	Måttlig	God
Skärigen	Måttlig	God
Svinsjön	Ej klassad	Ej klassad
Upplunden	Måttlig	God
Värmullen	Dålig	Uppnår ej god

Tabell som visar LIS-sjöarnas ekologiska och kemisk status

KULTURMILJÖ

Kulturmiljövärden har på sina ställen påverkat avgränsningen av LIS-områdena men kan även i nästa steg komma att påverka utformningen av dem. Genom att förhålla sig till kulturmiljön vid exploatering kan ett områdes attraktionskraft och identitet stärkas.

Riksintressen

LIS-områden vid Rådasjöns östra sida omfattas av riksintresse för kulturmiljövård enligt 3 kap. 6 § MB. Området utgör en bruksmiljö som tydligt speglar industrialismens samhällsombildning under 1800-talets senare del och omfattar kyrka, bruksherrgård, arbetarbebyggelse och tjänstemannabostäder. Tjänstemannabostäder och kontorsbyggnader åskådliggör tillsammans med den äldre bruksherrgården lokalsamhällets socialt skiktade bebyggelsestruktur. I området avspeglas också den arkitektoniska medvetenhet som kom att medverka till den enhetliga miljökaraktär som ofta finns på orter framvuxna kring en större sammanhållande industri.

I ÖP 2002 framgår att ”ny bebyggelse och förändringar av befintliga byggnader och av nuvarande markanvändning ska enligt lag behandlas restriktivt av kommunen”. Riksintresset kan stärkas genom att en ny, väl anpassad, bebyggelse och allmänna båtplatser kommer till inom området.

Regionala värden

I länsstyrelsen kulturmiljöprogram Ditt Värmland pekas bl a Sörby vid Lakenesjön och Duvenäs på Grässjöns västra strand ut som värdefulla miljöer.

Det kulturhistoriska värdet i Sörby ligger framför allt i den sammanhållna miljöbilden vid en vägkorsning och i befintlig bebyggelses utformning, utförande, materialval och färgsättning. Ett LIS-område ligger strax norr om det ursprungliga Sörby och dess kulturhistoriska värde.

Duvenäs utgör en byggelsemiljö med tidstypisk och välbevarad agrar bebyggelse från 1800- och 1900-talen i ett öppet och hävdad odlingslandskap. I anslutning till det har ett LIS-området pekats ut.

Lokala värden

Det största hotet mot kulturvärdena i landskapsbilden är avfolkning och nedläggning av jordbruk, vilket finns beskrivet i Hagfors naturvårdssplan. Vid utpekande av LIS-områden har flera intressanta lägen valts bort med tanke på att undvika fragmentisering av sammanhängande, brukbara enheter. Jordbruksmark har pekats ut för bebyggelse endast i de fall den stödjer eller förstärker befintlig bebyggelsestruktur och inte påverkar landskapsbilden negativt. Detta gäller särskilt Sunnemodalen.

Hagfors har inget kommunalt kulturmiljöprogram och bedömning av de lokala värdena har gjorts utifrån det underlag som finns tillgängligt. I mitten av 1970-talet gjorde Värmlands Museum en kulturhistorisk inventering vilken, liksom Riksantikvarieämbetets databas ”Fornsök”, har studerats.

Länsstyrelsen bedömer att hittills okända fornlämningar kan finnas inom flera av de föreslagna LIS-områdena och nämner särskilt norra delen av Skärigen. För dessa avser länsstyrelsen att fatta beslut om särskilda arkeologiska utredningar i samband med fortsatt planeringsarbete eller andra större arbetsföretag för att klargöra förekomsten av fornlämningar.

FRILUFTSLIV OCH REKREATION

Friluftsliv är en faktor som i hög grad påverkat utpekande av LIS-områden för friluftsliv/turism. Det allmänna friluftslivet påverkar avgränsningen av LIS-områdena då fri passage skall möjliggöras.

Regionala värden

Sunnemo-Rådadalen, som omfattar dalgången kring Rådasjön, Lidsjön och Grässjön, är utpekad länsintresse för friluftsliv. De viktigaste intresseaspekterna är naturstudier, flottfärder, kanotning, sportfiske, vandring, strövande, cykling, bad samt bär- och svamplockning.

I Hagfors ÖP 2002, kapitlet Friluftsliv och turism, ges rekommendationer för dalgången.

”Sunnemodalen bör utvecklas och marknadsföras som ett attraktivt lantligt boende även för långpendlare.

Kulturlandskapet i dalbotten bör hållas öppet genom fortsatt aktivt jordbruk.

All försämring av vattenkvalitet skall motverkas med hänsyn till de unika sjölevande ädelfiskstammarna.

Skogsbruksåtgärder i eller i anslutning till området skall ske med försiktighet.

Nybebyggelse bör anslutas till befintlig bebyggelse.”

LIS-områden har pekats ut vid både Rådasjön, Lidsjön och Grässjön. De områden som är utpekade i Rådasjöns sydöstra del samt de vid Lidsjön och Grässjön kan erbjuda lantligt boende även för långpendlare. Odlingsbar mark vid Rådasjöns nordöstra strand har ianspråktagits för LIS med motivet att det är tätortsnära utgör strategiskt utbyggnadsområde i ÖP 2002. Vid Rådasjöns sydöstra strand pekas också odlingsbar mark ut för LIS. Det utpekade området utgör en mindre del i kanten av sammanhängande jordbruksmark och bedöms inte påverka möjligheten till fortsatt aktivt jordbruk. Alla utpekade områden ligger i direkt anslutning till befintlig bebyggelse.

Allmänhetens tillgång till stranden

Hagfors har 1 923 km stränder vid sjöar och vattendrag varav 1 724 km är obebyggd strand.⁵ Endast 10 procent av våra stränder är alltså bebyggelsepåverkad. Det går dock inte bara att enbart ta längden strand per invånare som bevis att det rörliga friluftslivets intressen har tillgodosetts. I Hagfors kommuns översiktsplan 2002 listades sjöar som har frekvent bebyggelse nära stränderna och som även har högt värde för det rörliga friluftslivet. Detta sammanfaller ofta eftersom sjöarna är lättillgängliga med båtramper och badplatser i närheten av bebyggelsen. Därför är avgränsningen av LIS-områdena och, i ett senare skede, tomtplatser samt säkerställande av fria passager, viktiga verktyg i att bedöma en etablerings påverkan på friluftsliv och rekreation.

IDENTIFIERADE OMRÅDEN FÖR LIS

Detta kapitel beskriver kort de valda sjöarna. Fokus ligger på de avgränsade LIS-områdena vilka beskrivs och ges rekommendationer för den fortsatta hanteringen.

JUSTERINGAR I URVALET

I det första skedet, som beskrivs i kapitlet ”metod”, sällades 14 sjöar fram som uppfyllde övergripande kriterier för utpekande av LIS-områden.

En sjö som inte uppfyllde kriterierna har lagts till. På Svin sjöns östra sida finns en samling gårdar längs en väg som blev bortsållade i GIS-urvalets andra steg. Kriteriet i steg två var att minst tre bostadshus skulle vara samlade på ett sådant sätt att de rymdes inom en kvadratisk hektar. Trots att bebyggelsen är relativt tät så är tomterna disponerade så att själva bostadshusen hamnar så långt ifrån varandra att de inte utgör en sådan träff i GIS-analysen. Sjön ligger i anslutning till större vägar och har i övrigt sådana kvaliteter att ett område för LIS pekas ut.

En sjö som uppfyllde kriterierna har tagits bort från urvalet. Sjön Gröcken, den nordvästligaste av de sjöar som uppfyllde kriterierna, har tagits bort från urvalet. En första inventering av sjön visade på ett utredningsområde för LIS avseende fritidshus vid Säternas på sjöns södra sida. Efter besök på plats gjordes bedömningen att det skulle bli för trångt med fler fritidshus i det läget och att sjön istället bevaras som vildmarkssjö.

Sjön Uppämten uppfyller kriterierna men inget LIS-område har pekats ut, bl a beroende på att det i Gustavsfors finns ett flertal lediga tomter i fina lägen.

OMRÅDENAS AVGRÄNSNING

LIS-områdena visas som halvgenomskinliga raster utan kontur på kartorna för att illustrera att de är ungefärliga. Gränser som sammanfaller med tydliga landskapsmarkörer ska generellt sett ses som mer exakta. Exempelvis, om öppen mark är markerad som LIS-område för bostäder och

gränsen går i ett skogsbryn bör inte bebyggelsen tränga in i skogen. En gräns som går genom skogsmark kan tänjas något i sidled.

Avgränsningarna ska inte tolkas som att hela det markerade området kommer att kunna tas i anspråk. Observera att fri passage, begreppet förklaras i avsnittet ”Lagar och allmänna råd”, ska säkerställas vid exploatering i strandnära läge. Kravet på fri passage kan påverka både tomters avgränsning och byggnaders placering.

SAMLAD OCH SPRIDD BEBYGGELSE

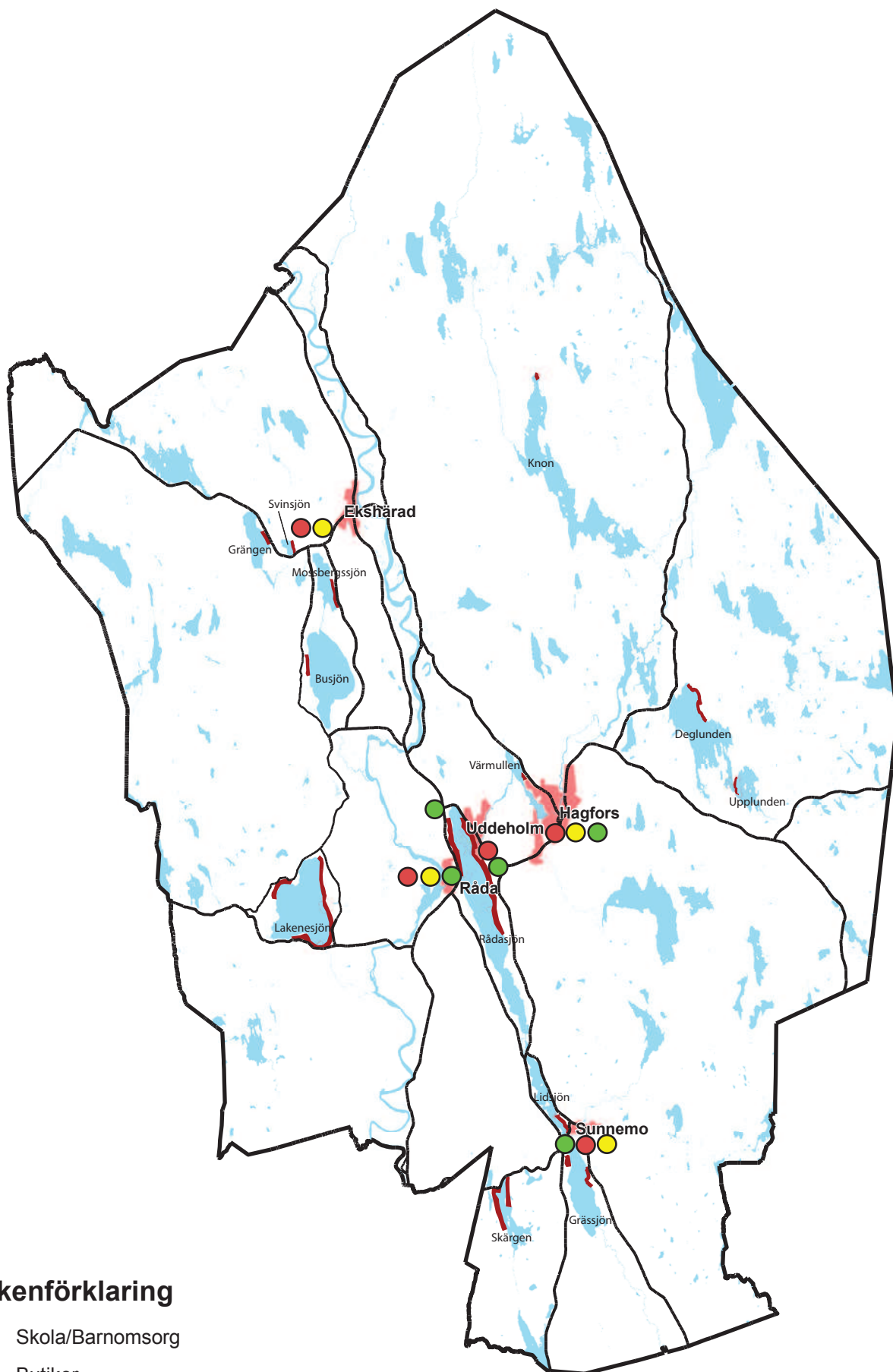
För respektive LIS-område som avser bostäder eller fritidshus ges rekommendationer för om bebyggelsen bör vara spridd eller samlad. Med samlad bebyggelse menas ett område där tomterna ligger i princip dikt an mot varandra. Spridd bebyggelse innebär att det finns släpp mellan tomterna med relativt täta intervall som medger passage för människor och djur.

VAD BETYDER UTPEKANDET?

Att ett område är utpekat betyder att ett prövningsbart skäl till strandskyddsdispens finns men inte att det går att börja bygga direkt. Som minst krävs bygglov och i några områden krävs detaljplanläggning och/eller utredningar om exempelvis geoteknik.

Sjö	Syfte med områden	Antal LIS-områden
Grängen	Bostäder	1
Svinsjön	Bostäder	1
Mossbergssjön	Bostäder	2
Busjön	Bostäder	2
Lakenesjön	Bostäder, fritidshus, friluftsliv/turism	9
Skärgen	Bostäder, fritidshus	4
Värmullen	Bostäder , friluftsliv/turism	1
Rådasjön	Bostäder , friluftsliv/turism	11
Lidsjön	Bostäder , friluftsliv/turism	2
Grässjön	Bostäder	3
Knön	Friluftsliv/turism	1
Deglunden	Fritidshus	2
Upplunden	Friluftsliv/turism	1

Teckenförklaring

- Skola/Barnomsorg
- Butiker
- Pendlingshållplats
- Stränder med utpekade LIS-områden

GRÄNGEN

strandskydd	m strand	m LIS-område	antal LIS
150 m	8 499	824	1

Allmän beskrivning

Grängens stränder är låglänta och består av lera men på västra sidan finns inslag av betydligt brantare skogsklädda stränder. En stor del av stränderna består av jordbruksmark. Gårdarna är mestadels bebodda året runt men många fastigheter på västra sidan (Västansjö) har omvandlats till fritidshus. Runt sjön finns inget byggesstryck.

Sjöns yta hålls av dammen i Föskefors, som idag saknar betydelse för reglering.

Infrastruktur och service

Sjön ligger vid väg 239 som går mellan Torsby och Ekshärad. Bussar mellan Hagfors-Torsby passerar på vägen men närmaste hållplats, Västtanberg ligger mer än 750 m från LIS-området.

Det är omkring 6 km till livsmedelsbutik och skola i Ekshärad.

Den närmaste kommunala vattenledningen sträcker sig från Ekshärad, längs väg 239, till Svinnsjön, där den förser abonnenter längs sjöns östra sida med vatten. Avståndet från dessa bostäder till LIS-området vid grängen är ca 1 – 2 km. Fastigheterna i området har enskilda avloppslösningar.

Utpekad LIS-område är inte aktuellt som kommunalt verksamhetsområde. Området kan anslutas till det kommunala vattennätet med avtal. Spillvatten renas med infiltrationsanläggning.

Friluftsliv

Badplats finns vid södra stranden. Grenudden på östra sidan hyser en klippstrand som bevaras för badmöjlighet och platsen har en historiskt fungerat som samlingsplats.

Vid norra stranden finns bätisättningsplats och i den södra änden finns kanot- och båtuthyrning.

Kultur- och naturvärden

Vid det utpekade LIS-området vid Grängens östra sida finns en fornlämning i form av en brukslämning från 1700-tal. Den bedöms inte påverkas av utpekad LIS-område.

Vid Grängens utlopp i Föskeforsälven finns strandängar och naturliga översvämningssområden med höga naturvärden.

Grängen ligger uppströms Natura 2000-området Noret som utgörs av en lugnflytande å som förbinder Busjön med Klarälven. Målet med området är att bibehålla ett större oreglerat vattendrag med meandrande förlopp. Med hänsyn till detta behöver bebyggelse lokaliseras till nivåer som klarar översvämning. Länsstyrelsen kommer under 2014 att fastställa en bevarandeplan för Noret.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Sjön har god kemisk status och måttlig ekologisk status.

Sjön är påverkad av övergödning. Vidare undersökning av växtplankton och bottenfauna bör göras enligt Naturvårdsplanen (påverkan av

näringsämnen har gjort att fiskstammen inte är tillräckligt god). Om sjön är påverkad av närings-tillförsel bör man utreda vad som kan göras åt detta.

Det är troligt att övergödningen till största delen är en följd av det jordbruk som bedrivits och bedrivs runt sjön. Området kommer att ha hög skyddsnivå vilket innebär att krav på reningen kommer att ställas inom LIS-området.

Beskrivning av LIS-området

Syftet med området, som ligger på sjöns östra strand, är bostäder. Gräns i nordväst utgörs av en trädridå och i sydöst av sista gården innan ett större område odlingsbar mark. Befintliga gårdar inom LIS-området kan utvecklas och 5-10 nya bostadshus kan byggas.

Genom att förtäta bebyggelsen något, kan möjlighet till gemensamhetsanläggningar för VA tillskapas. Idag nås stranden från landsidan via tillfartsvägen till enskilda hus. Genom att bygga fler hus kan dessa vägar göras mer tillgängliga för allmänheten. Etableringarna kan ge ett ökat underlag för service i Ekshärad.

Sjön sedd från vägen

Hus ligger längs båda sidor vägen

Sjön sedd från vägen

Hänsyn och rekommendation

- Utveckling av LIS-området bör kunna ske genom bygglov.
- Anslut LIS-området till kommunalt vatten via avtal.
- Spillvatten renas med enskild anläggning. Krav på reningen är 90% reduktion av fosfor, 50% reduktion av kväve och 90% reduktion av BOD7.
- Risker för översvämning ska beaktas.

SVINSJÖN

strandskydd	m strand	m LIS-område	antal LIS
150 m	2 655	732	1

Allmän beskrivning

Stränderna är låglänta och består av lera. Svinsjön är en näringsrik sjö med stor del uppodlade stränder som i västra delen lämnas orörda. Den norra delen är sank strand som övergår i större sammanhängande odlingsbar mark. Där finns även en lövskogsravind och våtmark.

Vid västra sidan ligger lantbruksfastigheter och på den östra sidan ligger några avstyckade permanentbostadshus.

Infrastruktur och service

Väg 239 passerar på sjöns södra sida och den trafikeras av busslinjen Hagfors-Torsby. Närmaste busshållplats ligger omkring 400 m österut längs vägen.

Flera av bostäderna i området är anslutna till det kommunala vattennätet men inte till avloppsnätet. Fastigheterna har enskilda avlopp. Området kommer inte att ingå i det kommunala verksamhetsområdet. Nya etableringar kan anslutas till det kommunala vattennätet via avtal och avlopp hanteras med enskilda anläggningar.

Det är ca 4 km till livsmedelsbutik i Ekshärad.

Friluftsliv

Vid Svinsjöns utlopp finns möjlighet till båtutrustning. Vinterfiske och fiske är aktiviteter som bedrivs.

Nordöst om Svinsjön ligger Kalvbergsområdet där det finns skid- och träningspår vilket ger LIS-området vid Svinsjön stora kvaliteter.

Kultur- och naturvärden

Inga kända kulturhistoriska bevarandevärden eller fornlämningar finns i eller i anslutning till området.

Sjön är en fin fågellokal, vid den norra finns ett våtmarksområde och vid den södra änden finns sanka partier av låglänt mark.

Svinsjön ligger uppströms Natura 2000-området Noret som utgörs av en lugnflytande å som förbinder Busjön med Klarälven. Målet med området är att bibehålla ett större oreglerat vattendrag med meandrande förlopp. Med hänsyn till detta behöver bebyggelse lokaliseras till nivåer som klarar översvämning. Länsstyrelsen kommer under 2014 att fastställa en bevarandeplan för Noret.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

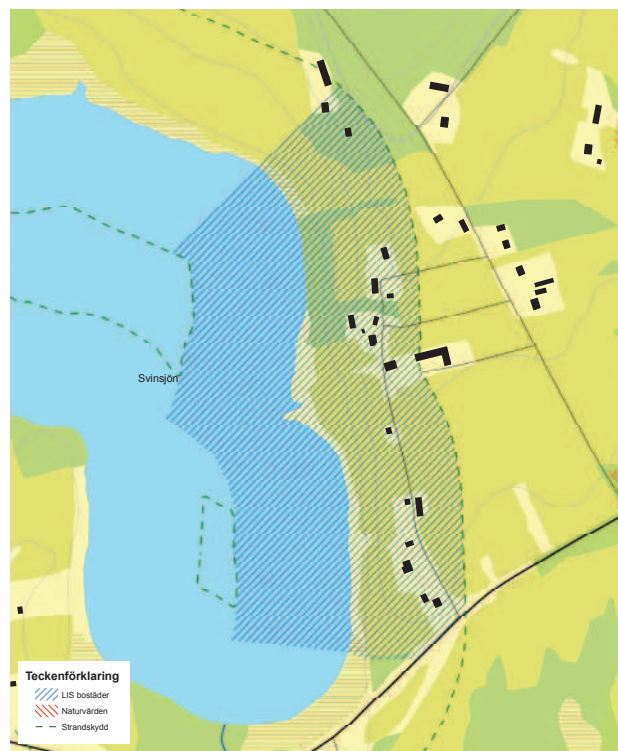
Sjöns kemiska och ekologiska status är inte klassad.

Svinsjön har enligt naturvårdsplanen tidvis haft problem med syresättning och fiskdöd, då vattenomsättningen i sjön är låg eftersom tillflöden och utlopp är litet. Sjön är dock fiskrik samt oreglerad och håller sannolikt god ekologisk status som näringsrik slättsjö. Ett fåtal nya bostäder med enskilda avlopp bedöms inte påverka sjöns status.

Beskrivning av LIS-området

Området, vars syfte är bostadsbebyggelse, ligger på sjöns östra strand och avgränsas i norr av kanten på ett större sammanhängande område för odling. Väg 239 utgör gräns i söder. Inom området ligger bostadshus fint placerade längs en stickväg från väg 239 och mellan dem öppet odlingslandskap. En försiktig komplettering med enstaka hus kan göras längs vägen inom LIS-området.

Området kan bidra till landsbygdsutveckling genom ökat underlag för service i Ekshärad och ökat underlag för kollektivtrafiken.

Utsikt från ett av husen ner mot sjön

Infart till befintliga hus

Hänsyn och rekommendation

- Ärenden inom LIS-området bör kunna hanteras genom förhandsbesked/bygglov samt strandskyddsdispens då det rör sig om spridd bebyggelse.
- Risker för översvämning ska beaktas.
- Anslutning kan ske till kommunalt dricksvattennät via avtal.
- Avlopp hanteras med enskild anläggning.

MOSSBERGSSJÖN

strandskydd	m strand	m LIS-område	antal LIS
150 m	8 610	1 498	2

Allmän beskrivning

Mossbergssjön är en sjö i jordbrukslandskapet under högsta kustlinjen. Stränderna är låglänta och består av lera. Runt sjön är mestadels öppet odlingslandskap undantaget några vikar i södra änden där lövskogsravin och våtmark finns. Den sammanhängande odlingsbara marken längs västra stranden undantas från LIS. På vissa ställen förekommer strandbete. Mossbergssjön är en oreglerad slättsjö med öppen förbindelse med Hamratjärnen och Busjön.

Längs sjöns västra sida ligger gårdarna på rad strax utanför strandskyddet med fin utsikt över sjön. Här föreslås inget LIS-område. På östra sidan ligger några gårdar närmare stranden. Gårdarna är mestadels bebodda året runt.

Infrastruktur och service

Det finns vägar runt hela sjön och i norra delen passerar väg 239 som leder till Torsby och Ekshärad. Längs östra sidan av sjön ligger busshållplatser relativt tätt men de trafikeras endast en gång i veckan av en cirkellinje via Ekshärad som är anropsstyrd.

LIS-områdena i Mossbergssjön ligger ca 2 km från närmaste vatten- och avloppsledning och ingår inte i kommunalt verksamhetsområde. Dricksvattenförsörjning ordnas via avtal eller egen brunn. För avlopp anordnas enskild anläggning.

Det är ca 5 km till livsmedelsbutik och skola i Ekshärad.

Friluftsliv

Allmänheten har idag svårt att nå sjön från land men det finns möjlighet till båtutrustning. Sjön används till fiske.

På östra sidan av sjön ligger Ekesberget, ett område av lokalt intresse för friluftsliv, som är en stor tillgång för utpekade LIS-områden.

Kultur- och naturvärden

Inga kända kulturhistoriska bevarandevärden eller fornlämningar finns vid utpekade LIS-områden.

Den södra änden av sjön är en fin fågellokal och sjön hyser gös och björkna.

Mossbergssjön ligger uppströms Natura 2000-området Noret som utgörs av en lugnflytande å som förbinder Busjön med Klarälven. Målet med området är att bibehålla ett större oreglerat vattendrag med meandrande förlopp. Med hänsyn till detta behöver bebyggelse lokaliseras till nivåer som klarar översvämning. Länsstyrelsen kommer under 2014 att fastställa en bevarandeplan för Noret.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Sjön har god kemisk status och måttlig ekologisk status.

Den ekologiska statusen härrör från fiskdata från ett provfiske 1991 visar på måttlig status. Kommunens bedömning i naturvårdsplanen är att kunskaperna ska fördjupas genom en ny biologisk undersökning av växtplankton eller botten-

fauna. Om undersökningen visar på bra värden kan den ekologiska statusen ändras till god. Om sjön är påverkad av näringstillförsel bör man utreda vad som kan göras åt detta.

Mossbergssjön är en naturligt näringsrik slättsjö som enligt VISS är påverkad av övergödning. Området kommer att ha hög skyddsnivå vilket innebär att krav på reningen kommer att ställas inom LIS-området.

Beskrivning av LIS-områden

Två områden för bostadsändamål har pekats ut på östra stranden där det finns vägar ner till vattnet och enstaka hus närmare sjön. Den norra gränsen består av en bäck med omgivande vegetation och södra gränsen ligger i kanten på ett större sammanhängande område för odling. Mellan områdena ligger en skogsdunge med blockig terräng som sparas. Områdena rymmer tillsammans ett 20-tal nya hus.

I **område A1** är enstaka hus placerade antingen uppe vid vägen eller nere vid stranden och området lämpar sig för tillägg i form av spridd bebyggelse. I **område A2** finns en befintlig bostads-etablering som ligger uppe vid vägen och tillägg kan göras antingen genom spridd bebyggelse längs vägen eller samlad bebyggelse.

Områdena kan bidra till landsbygdsutveckling genom att ge kundunderlag för kollektivtrafiken och befintlig service i Ekshärad.

Hus inom område A2

Vy ner mot sjön i A1

Hänsyn och rekommendation

- Detaljplan krävs vid större exploatering av samlad bebyggelse. Enstaka tillägg i form av spridd bebyggelse kan hanteras genom förhandsbesked/bygglov samt strandskyddsdispens.
- Drickvattenförsörjning ordnas via avtal om anslutning till kommunalt nät eller med egen brunn.
- Spillvatten renas med enskild anläggning. Krav på reningen är 90% reduktion av fosfor, 50% reduktion av kväve och 90% reduktion av BOD7.
- Risker för översvämning ska beaktas.

BUSJÖN

strandskydd	m strand	m LIS-område	antal LIS
150 m	13 571	856	2

Allmän beskrivning

Östra sidan av Busjön är mestadels öppet odlingslandskap och på motsatta stranden finns mer höglänta skogspartier. Vid norra änden av sjön finns en våtmark. På vissa ställen förekommer strandbete. Sjön är idag oreglerad och har till största delen sankt lerstränder med mycket vass. Strandens tillgänglighet skiftar. På vissa ställen är det lätt att komma ner till stranden landvägen men från sjösidan erbjuder den sankt botten och vassen en utmaning.

På Busjöns östra sida ligger gårdarna på rad vanligen strax utanför strandskyddet, med utsikt över sjön. På västra sidan ligger några få gårdar närmare stranden. Gårdarna är mestadels bebodda året runt.

Infrastruktur och service

Vägar går runt sjön och på västra sidan, nära utpekade LIS-områden, finns en hållplats. Den trafikeras dock endast en gång i veckan av en cirkellinje till Ekshärad som är anropsstyrd.

LIS-områdena vid Busjön ligger ca 2 km från närmaste vattenledning och längre ifrån närmaste kommunala avloppavloppsledning. Området kommer inte att ingå i kommunalt verksamhetsområde. Både vatten och avlopp får anordnas med enskilda anläggningar.

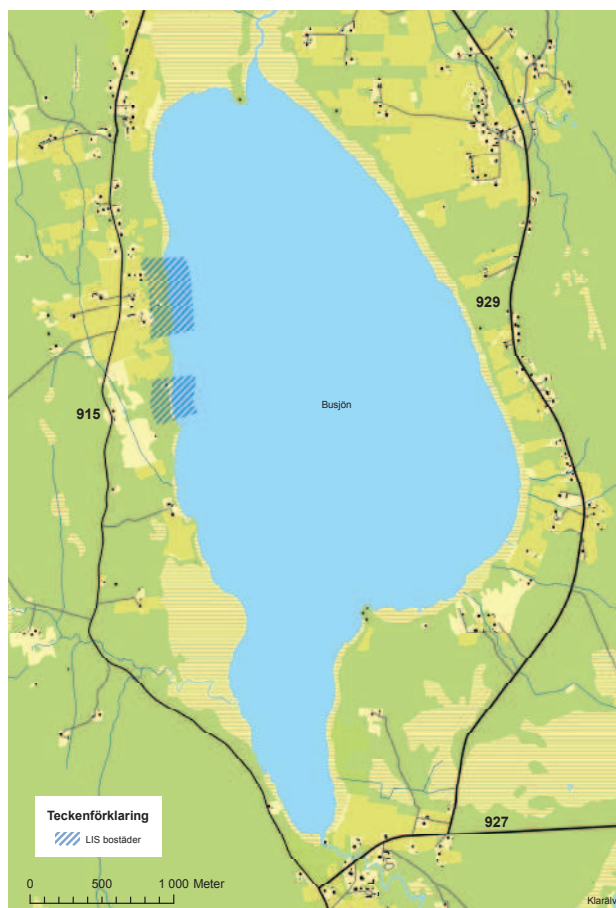
Närmaste serviceort är Ekshärad som ligger omkring 8,5 km från sjöns västra sida.

Friluftsliv

Sjön används för vinterfiske och fiske av exempelvis gös och björkna. Vid sjön finns möjlighet till båtsättning.

Kultur- och naturvärden

Inga kända kulturhistoriska bevarandevärden eller fornlämningar finns vid utpekade LIS-område vid Busjön.

Här häckar häger. Fiskebeståndet är erkänt gott, med stor gös. Isättning av gös upphörde för 10 år i den södra änden finns ett våtmarksområde som är en fin fågellokal.

Busjön utmynnar i Natura 2000-området Noret som utgörs av en lugnflytande å som förbinder Busjön med Klarälven. Målet med området är att bibehålla ett större oreglerat vattendrag med meandrande förlopp. Med hänsyn till detta behöver bebyggelse lokaliseras till nivåer som klarar översvämning. Länsstyrelsen kommer under 2014 att fastställa en bevarandeplan för Noret.

Miljökvalitetsnormer för vatten

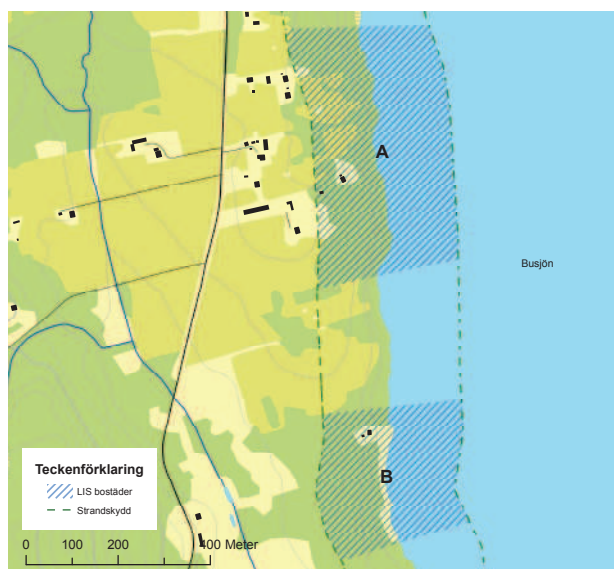
Sjön har god kemisk status och god ekologisk status.

Sjön är enligt VISS inte påverkad av övergödning och omkring 10 bostäder med enskilda avloppsanläggningar bedöms inte påverka sjöns status i någon högre grad.

Beskrivning av LIS-områden

På Busjöns västra sida finns den enda del av stranden som inte är sankmark. I anslutning till den odlingsbara marken föreslås två LIS-områden för permanent bebyggelse. Områdena skiljs åt av odlingsbar mark vilken utgör en naturlig områdesgräns. De andra gränserna för respektive område går i skogsmark och är därför inte lika tydliga.

Genom att inom LIS-området bygga fler hus kan några fler vägar göras mer tillgängliga för allmänheten. Etableringarna kan utöka underlaget för kollektivtrafik något och ge ett ökat underlag för service i Ekshärad.

Stranden i område A

Inne i område A

Privatiserad strand i södra delen av område B

Stranden i område B

Hänsyn och rekommendationer

- I område A, som lämpar sig för spridd bebyggelse, behöver planutredning göras som visar områdets disposition.
- I område B kan enstaka tillägg av spridd bebyggelse prövas genom förhandsbesked/bygglov samt strandskyddsdispens men planutredning behöver presenteras som visar områdets disposition.
- Risker för översvämning ska beaktas genom att lokalisera bebyggelse till nivåer som klarar översvämning.
- Dricksvattenförsörjning löses med egen brunn.
- Avlopp löses genom enskild anläggning.

LAKENESJÖN

strandskydd	m strand	m LIS-område	antal LIS
200 m	15 375	5 720	9

Allmän beskrivning

Lakenesjön är en av de största sjöarna i Hagfors kommun. I norr finns Skallberget, där två naturreservat bildades 2010 med syfte att skydda gammal tallskogsnatur. På grund av höjdläget har skogen fått förbli opåverkad av skogsbruk. Strandzonen runt sjön sluttar ner mot vattnet och varierar mellan att bestå av sankmark, sand, grus och sten. Sjön omges av flera höjder där marken sluttar brant ner mot sjön, bl.a. på den södra och den östra sidan.

Sörby lilla samhälle består av några gårdar och en rad med bostäder. I Sörby finns även fotbollsplaner och Lakene gård som utvecklats till en besöksgård som erbjuder boende och aktiviteter för både företag och privatpersoner. På sjöns södra strand finns en badplats.

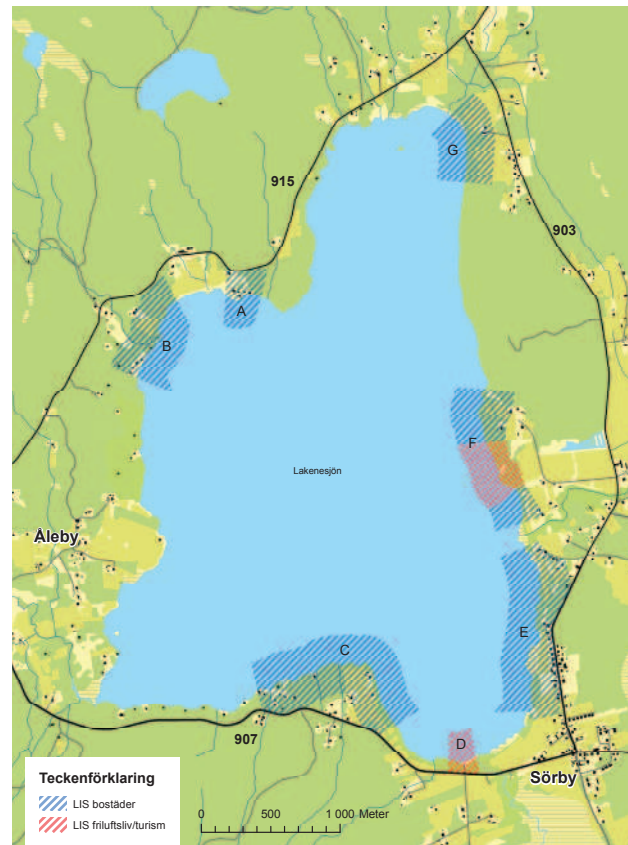
I nordost ligger fritidshus och några gårdar. I nordväst ligger den lilla byn Åleby. Runt Lakenesjön finns många större gårdar och många fritidshusområden. Landsbygden har under senare år utvecklats mycket positivt i denna del av kommunen, med flera gårdar som drivs med turistinriktning.

Infrastruktur och service

Alla områden ligger inom räckhåll för anslutning till vägar. Närmaste busshållplats ligger i Sörby som trafikeras av en cirkellinje som passerar Hagfors.

Det största området (område E), i sydöstra hörnet av sjön, ligger delvis inom Sörbys verksamhetsområde för VA. Flera fastigheter norr (nära område E) och väster (nära område D) om verksamhetsområdet har anslutit sig till de kommunala ledningarna. De övriga LIS-områdena runt sjön har längre avstånd till kommunala VA-ledningar. Vid den södra stranden finns en vattenförening.

Vid exploatering utökas verksamhetsområdet för både vatten och avlopp till att omfatta om-

rådet närmast Sörby så att detta blir anslutet till det kommunala VA-nätet. De LIS-områden som ligger närmast angränsande kan då avtalsanslutas till dricksvattennätet. Området vid den södra stranden kan alternativt ingå i befintlig vattenförening. Områdena på sjöns västra och norra sida får ha egen brunn.

Mitten av den östra stranden kan avtalsanslutas till kommunala avloppsledningar eller ha egen anläggning. I övrigt gäller enskilda anläggningar (förutom redan nämnda del som införlivas i verksamhetsområdet).

Närmaste livsmedelsbutik och skola ligger i Råda på ca en mils avstånd.

Friluftsliv

Sjön har en badplats och är populär för fritidsfiske som till största del sker från båt. Delar av den södra och östra stranden är branta, skogsbeväxta och förhållandevis otillgängliga.

Kultur- och naturvärden

Sörby utgör en bebyggelsemiljö med tidstypisk och välbevarad bebyggelse från 1800- och

1900-talen i ett öppet och hävdad odlingslandskap. Det kulturhistoriska värdet ligger främst i den sammanhållna miljöbilden och i befintlig bebyggelses utformning, utförande, materialval och färgsättning. Bebyggelsen stammar från olika tider och gårdarna är välbevarade exponenter för den värmländska landsbygdens äldre byggnadsbestånd. Ett LIS-område ligger strax norr om det ursprungliga Sörby och dess kulturhistoriska värde men har sitt sammanhang i den bebyggelse som ligger på rad längs vägen. LIS-området påverkar därför inte Sörbys utpekade kulturvärden.

För Åleby bör, enligt översiktsplanen, områdesbestämmelser upprättas i syfte att utöka lovplikten med hänsyn till kulturmiljön.

Kända fornlämningar finns vid sjöns sydöstra och sydvästra sida, varav en lämning är fast. Det finns även en fast fornlämning på sjöns östra sida utanför utpekade LIS-områden. Kända fynd är främst från järnålder och medeltid.

I norra änden av Lakenesjön ligger en ö som är fågelskyddsområde med förbud mot att under tiden 1 maj-15 aug uppehålla sig på eller inom 100 m från öns strand, inga fågelarter är preciserade i beslutet. Närmaste LIS-område ligger omkring 450 m därifrån och fågelskyddsområdet bedöms inte påverkas av etableringar på fastlandet. Lakenesjön har ett gott fiske med bl.a. sik och öring.

Vid några ställen återskapas strandbete som medför en rik flora. Berggrunden innehåller hyperit vid Krakoudden och vid nordvästra Åleby, vilket gett upphov till en lokal mer näringskrävande flora.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Sjön har god kemisk status och god ekologisk status.

Vattenmyndigheten gör bedömningen att kalkningsinsatser måste fortsätta fram till minst 2021. Sjön är inte påverkad av övergödning och bör inte påverkas negativt av ett 25-tal nya enskilda anläggningar.

Beskrivning av LIS-områden

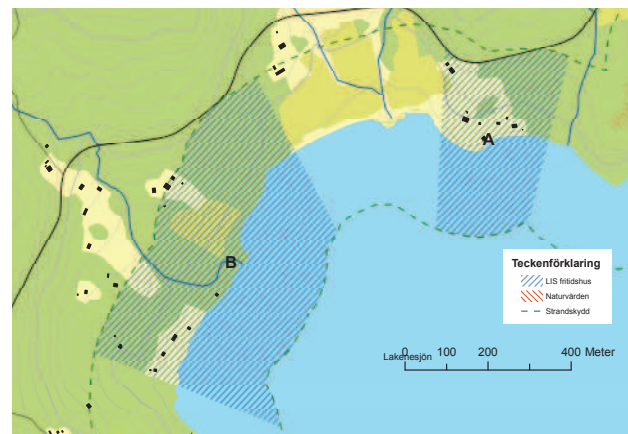
Område A och B

Områdena A och B ligger på västra stranden och innehåller både enklare fritidshus och vanliga bostadshus. Syftet med LIS-områdena är fritidshus. Det öppna kulturlandskapet mellan områdena undantas från nybebyggelse.

Bäcken på Krakoudden utgör en naturlig gräns för område A. Område B innefattar befintliga byggnader i strandzonen och skogsbrynet i söder utgör en naturlig gräns.

Framförallt är det fritidsbebyggelsen i Bunäs och Kalbo som skulle kunna utvecklas. Bryggor, inglasade uterum, utbyggnader mm kan bli aktuellt.

Områdenas attraktivitet ligger i vattenutsikten och närhet till öppna hagmarker som sluttar ner mot Lakenesjön.

Vy ner mot vattet i område A

Södra delen av A

Hus i område A

Stranden inom B

Område C

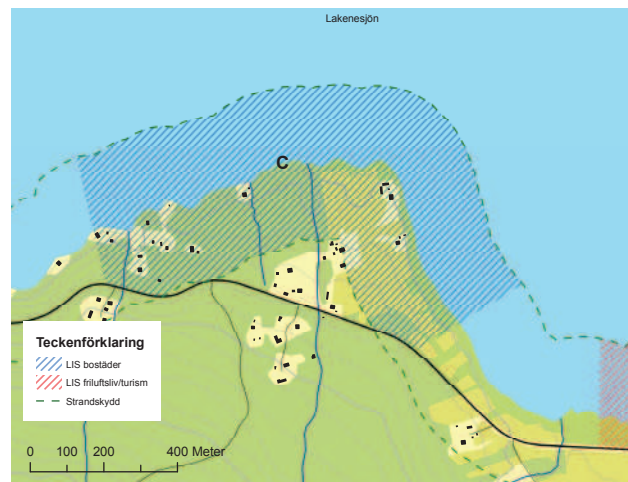
Område C består av udden vid Lakenesjöns södra strand och syftet är bostäder.

I den östra delen ligger gårdar med odlingsmark runt om och även mer samlad bebyggelse. Försiktiga tillägg kan göras utan att förstöra odlingslandskapets karaktär. I den västra delen är det lämpligt att bygga på hyggen och spara släpp ner mot stranden. Intresse att anlägga bryggor kommer förmodligen att finnas.

Områdets attraktivitet ligger i utsikten över sjön och närheten till badplats.

Vy mot vattnet i område B

Kalhygge i mitten av området

Udden med sina öppna fält

Område D

Område D utgörs av badstranden på sjöns södra sida och avgränsas i öster av en bäck. Området skulle kunna kompletteras med omklädningsrum, kioskbyggnader o.dyl.

Stranden vid badplatsen

Badplatsen

Område E

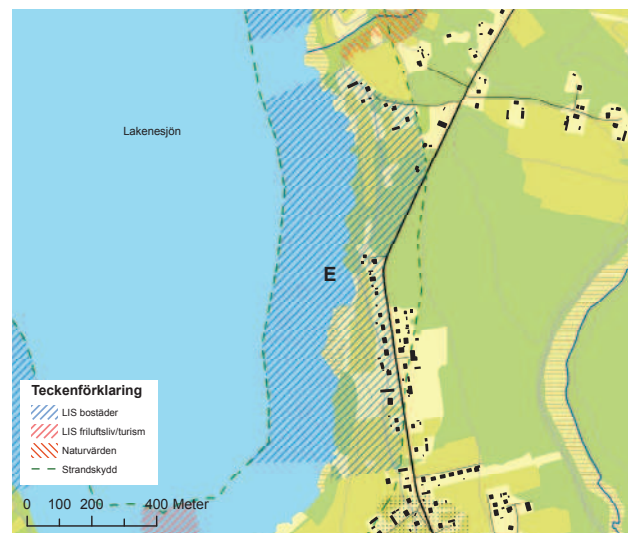
Området ligger vid Lakenesjöns sydöstra strand och inriktningen är bostäder.

Den södra delen är en del av Sörby där bostadshus ligger längs vägen med öppen mark och trädgångar ner mot vattnet. Den norra delen innehåller äldre gårdar, vilka inte lika konsekvent är placerade längs väg, öppna gårdar och mindre skogspartier.

Den södra gränsen ligger i gränslandet där marken börjar bli låglänt och sank. Den norra gränsen inkluderar den sista gården och går i gränsen av ett öppet fält som undantas från nyetablering.

Förutom att befintliga hus längs vägen kan byggas till i viss omfattning kan de kompletteras med nya bostadshus. I områdets norra del har ett skogsområde markerats som lämpligt att bebygga med en husrad på omkring 10 hus som sammanbinder bybyggnaden med gårdarna.

Områdets attraktivitet består i att det är en del av en bybildning med närhet till badplats.

Väg in i skogsområdet

Område E:s södra del sett från sjön

Område E sett från den norra gränsen

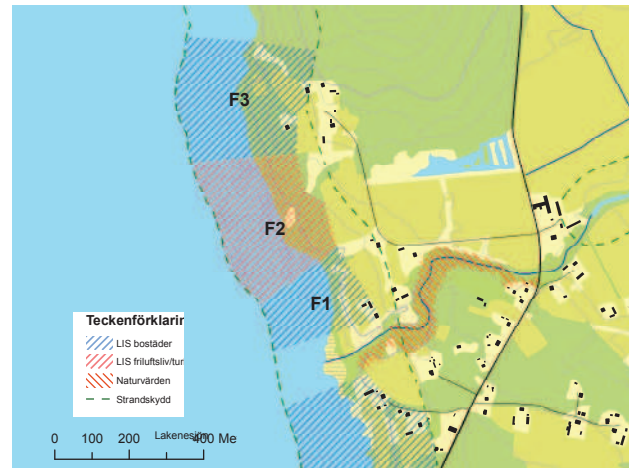
Område F1-F3

Områdena ligger på sjöns östra sida, i närheten av Lakene gård. Inriktningen för F1 och F3 är nybyggnation av sammanlagt 5-10 bostadshus och för F2 utvecklande av närliggande verksamhet genom etablering av stugby (ett 10 tal stugor).

LIS-områdena ligger i anslutning till bostadshus och ett par äldre gårdar och består till största delen av skogsmark. Delområde F1 innehåller odlingsbar mark.

I delområde F3 placeras nya bostadshus i skogsbrynet och de öppna fälten, som även innebär utblickar, behålls. På en skogsbeklädd kulle ligger ett obebott hus som ges möjligheter att utvecklas. Det kan röra sig om tillägg i form av garage, mindre uterum o.dyl. I område F1 kan ett fåtal hus placeras i gränlandet mellan åker och strandskog. Övernattningsstugor, kopplade till verksamheten på Lakene gård, kan placeras inne i skogen i område F2. Ett 10-tal stugor bedöms kunna etableras.

Områdenas attraktivitet består av närheten till Lakene gård som stugbyn skulle vara en del av.

Möjligt att lägga hus i gränlandet mellan fält och skog

Stugor går att placera bakom skogsbrynet

Gård i F1:s södra del

Skogsbryn i område F4 där nya hus kan placeras

Hus i anslutning till omr F4

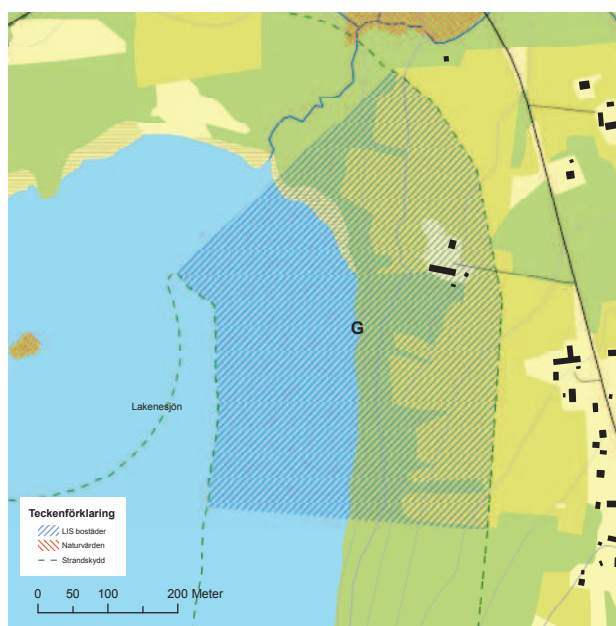

Område G

I nordöstra delen av sjön ligger detta LIS-område vars syfte är bostäder. Området avgränsas i norr av en bäck och i söder av ett skogsbryn.

Området innehåller en gård och kohagar men också öppna fält samt skogsmark närmast vattnet. Omkring fem hus bedöms kunna placeras i zonen där skogsmark möter odlingsbar mark. Omkring 450 m från strandlinjen ligger en ö som utgör fågelskyddsområde. En bostadsetablering på stranden bedöms inte påverka fågelskyddsområdet.

LIS-områdena runt sjön kan bidra till landsbygdsutveckling genom att tillsammans med övrig fritidshusbebyggelse ge säsongsbetonat underlag till service i Hagfors i stort och Råda i synnerhet. Permanent bebyggelse stärker underlaget för service i Råda. Område F2 bidrar till landsbygdsutvecklingen genom att stärka en året runt turismverksamhet vilket kan ge fler arbetstillfällen.

Marken sluttar ner mot sjön

En gård ligger inom LIS-området

Hänsyn och rekommendationer

- Område E införlivas i det kommunala verksamhetsområdet för vatten och avlopp.
- Områdena A, B, och G får anordna egen brunn för dricksvatten.
- Område C och F1-F4 avtalsansluts till det kommunala vattennätet eller försörjs via brunn (det finns förening i område C).
- Område D kan vid behov avtalsanslutas till det kommunala dricksvattennätet.
- Område F1-F4 kan avtalsanslutas till kommunalt avloppsnät eller anordna enskild anläggning.
- Områdena A, B, C, D, och G löser avloppsfrågan genom enskild anläggning.
- I A och B bör utveckling av befintlig fritidsbebyggelse och tillägg av spridd bebyggelse kunna prövas genom bygglov.
- I område C bör etableringar prövas genom detaljplaneläggning eftersom det rör sig om samlad bebyggelse och även om husen byggs ett och ett under lång tid så behöver helhetsbilden vara klar från början.
- För område D bör tillägg såsom mindre kiosk och omklädningsbyggnader kunna ske genom bygglovprövning.
- I område E bör nyetableringar föregås av detaljplaneläggning då det rör sig om kompletteringar i anslutning till samlad bebyggelse.
- Utveckling av befintliga byggnader inom område E bör kunna hanteras genom bygglov.
- De nya husen i område E ska följa det etablerade bebyggelsemönstret och ligga längs vägen.
- Nyetableringen av stugby i område F2 bedöms behöva föregås av detaljplaneläggning.
- Bostäderna i form av spridd bebyggelse område F1 och F4 bedöms kunna hanteras genom förhandsbesked/bygglov samt strandskyddsdispens. Detsamma gäller förbättringar av det befintliga huset inom F3.
- Enstaka tillägg av spridd bebyggelse i område G bör kunna hanteras med hjälp av bygglov.

SKÄRGEN

strandskydd	m strand	m LIS-område	antal LIS
200 m	13 734	5 498	4

Allmän beskrivning

Sjön har till stor del branta stränder och omges av skogsmark men den sydvästra stranden har något annorlunda karaktär. På den sidan finns det gott om våtmarker och småtjärnar samt Södra Långtjärnen som har förbindelse med Skärgen via ett sund. Längs den västra stranden, som är ganska flack, ligger sommarstugor på rad. På den nordöstra stranden finns enstaka fritidshus och något bostadshus med betydligt brantare terräng i ryggen.

Sjön regleras måttligt, ca 0,5 m.

Infrastruktur och service

Vid sjöns norra ände passerar Sunnemovägen som går mellan Munkfors och Sunnemo. Till Sunnemo, där viss service och pendlingshallplats finns, är det omkring 4 km vilket gör detta till ett bra bostadsläge ur pendlingsynpunkt. Avståndet till Munkfors centrum är omkring 5 km.

Närmaste verksamhetsområde finns i Sunnemo, som ligger fem kilometer från Skärgen. Inga kommunala VA-ledningar finns i närheten av sjön. Både vatten och avlopp får ordnas med enskilda anläggningar.

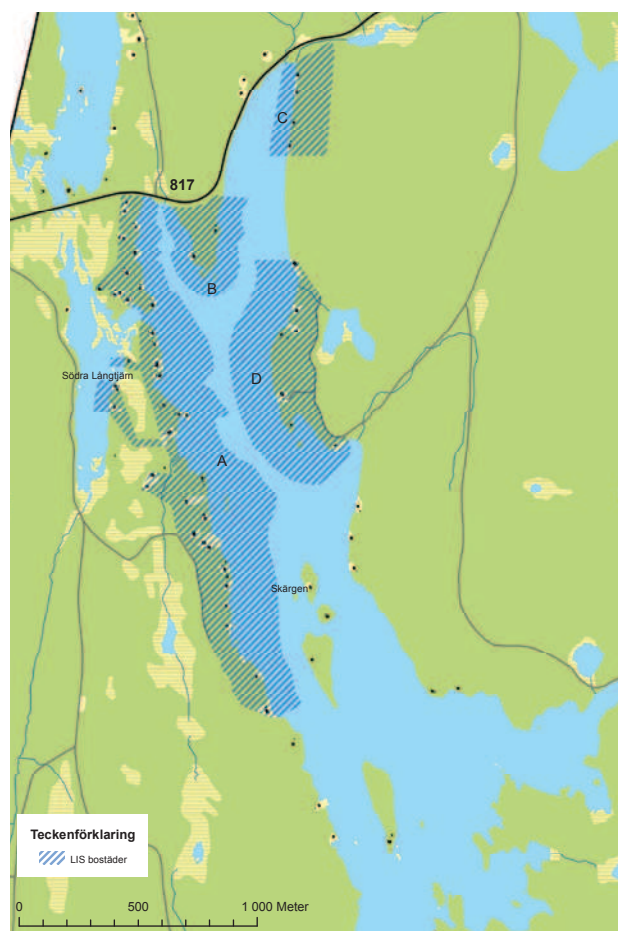
Friluftsliv

Sportfiske förekommer.

Kultur- och naturvärden

På den udde som sticker ut på sjöns norra sida finns tre fasta fornlämningar. De utgörs av förhistoriska boplatser som inte är avgränsade yt-mässigt.

På östra sidan av sjön, vid Bockberget, finns områden med nyckelbiotoper.

Miljökvalitetsnormer för vatten

Sjön har god kemisk status och måttlig ekologisk status.

Trots att den ekologiska statusen är klassad som måttlig så är vattnets kvalitet utmärkt och bottenfauna är klassad som hög. Detta har vattenmyndigheten ej beaktat då bottenfaunan inte anses vara representativ för regleringspåverkade sjöar. Myndigheten provar nu en ny metod att klassa bottenfauna, specialframtagen för reglerade vatten.

I naturvårdsplanen görs bedömningen att eftersom Skärgen inte har någon vattendom bör dammen prioriteras för en utredning och regleringsförfarandet kunna omprövas. Syftet skulle vara att stärka öringsstammen i Skärgesälven. En ny undersökning bör göras i Skärgen för att se om bottenfaunan verkligen är regleringspåverkad.

Sjön är inte påverkad av övergödning och bör inte påverkas negativt av 35 möjliga permanentningar av fritidshus, 7-talet nya bostäder och 10-talet nya fritidshus med enskilda avlopp.

Beskrivning av LIS-områden

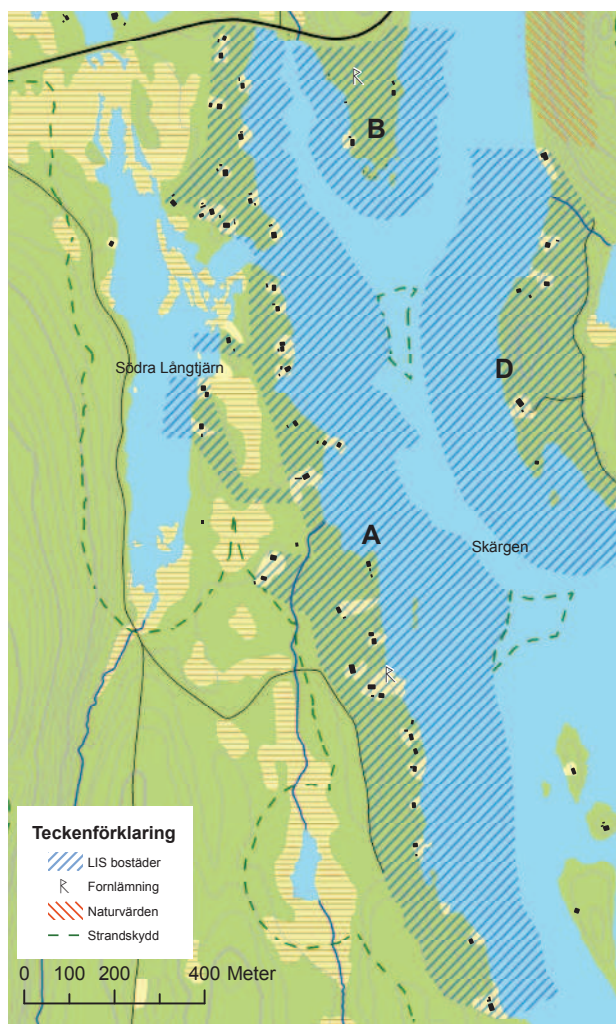
Område A ligger på sjöns västra sida och delas av ett sund som förbinder Södra Långtjärnen och Skärgen. Över sundet går en gångbro. Den norra delen av område A har direktinfart från Sunnemovägen och består av en klunga på 10 fritidshus. Område A, söder om sundet, har en 2 km lång tillfartsväg som går längs Södra Långtjärnens västra sida och i det området är något enstaka hus bebott året runt. I område A handlar det nästan uteslutande om permanentning av fritidshus men även vissa kompletteringar borde kunna ske.

Exempel på bebyggelse i område A

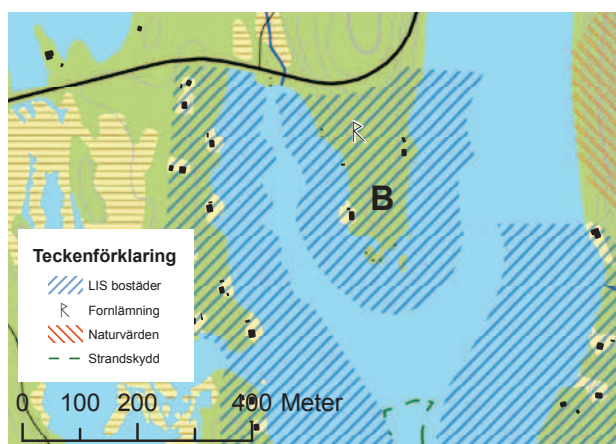

Gångbro mot södra delen av område A

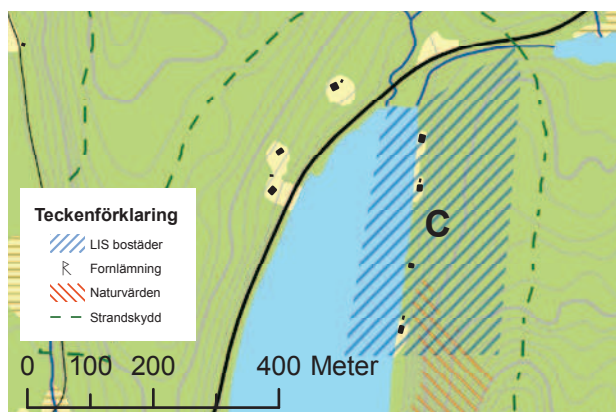
Vy över sundet mellan Skärgen och S:a Långtjärn

Område B utgörs av en udde på sjöns norra sida. På udden ligger ett par fritidshus som har sin tillfart från Sunnemovägen. Här bör en komplettering med spridd bostadsbebyggelse kunna göras. Etablering inom området kan komma att påverkas p g a förhistoriska boplatser som inte är geografiskt avgränsade. Länsstyrelsen avser fatta beslut om särskilda arkeologiska utredningar i samband med större arbetsföretag (ex nybyggnation) för att klargöra den geografiska avgränsningen.

Område B, västra sidan, sett från Sunnemovägen

Område C ligger i sjöns nordöstra hörn och innehåller ett fåtal sommarstugor som har sin tillfart direkt från Sunnemovägen. Här kan en försiktig komplettering med nya fritidshus ske. Inom södra delen av området finns naturvärden i form av nyckelbiotopsområde.

Område C sett från Sunnemovägen

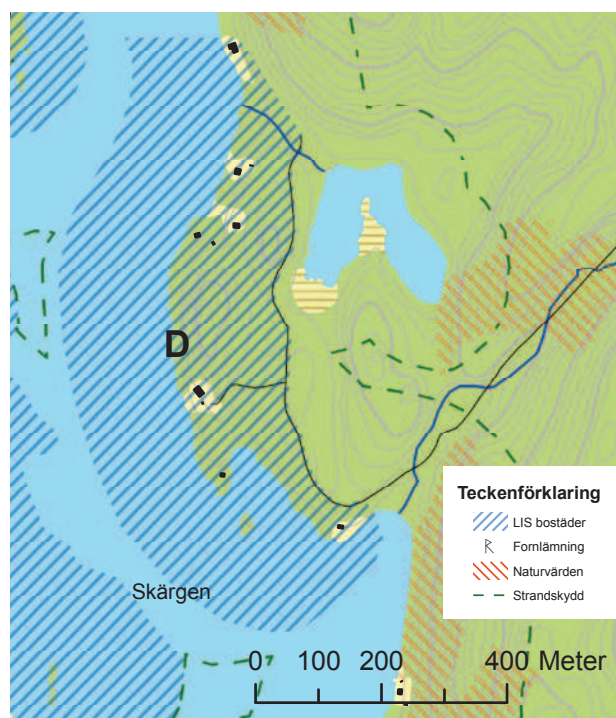

Område C sett från Sunnemovägen

Område D ligger också på östra sidan av sjön och innehåller ett fåtal hus varav ett är bostadshus. Tillfart till området består av en ca 2 km lång grusväg som ansluter till Sunnemovägen. Inom detta område bör en försiktig komplettering med fritidshus kunna komma till stånd.

Områdenas attraktivitet ligger i att de är omgivna av vidsträckta skogar och har utblick över sjön.

Områdena kan bidra till landsbygdsutveckling både i Sunnemo och Munkfors genom ökat underlag till service på dessa orter.

Grusväg som leder till område D

Vy mot område D med sin bergiga terräng

Hänsyn och rekommendation

- I område A kan tillbyggnad, ersättande av befintlig byggnad och tillägg i form av spridd bebyggelse hanteras genom förhandsbesked/bygglov samt strandskyddsdispens. Tre eller fler samtidigt etableringar utlöser dock detaljplanekrav.
- I område B bör enstaka kompletteringar av spridd bebyggelse kunna hanteras genom förhandsbesked/bygglovprövning samt strandskyddsdispens.
- I områdena C och D bör enstaka kompletteringar av spridd fritidsbebyggelse kunna hanteras genom förhandsbesked/bygglovprövning samt strandskyddsdispens.
- Hänsyn ska tas till naturvärden i område C.
- Inom område B kommer sannolikt särskild arkeologisk utredning behöva utföras vid bostadsetablering.
- Både vatten och avlopp löses genom enskilda anläggningar i områdena A-D.

VÄRMULLEN

strandskydd	m strand	m LIS-område	antal LIS
150 m vid LIS-området	8 030	177	1

Allmän beskrivning

Värmullen är tämligen grund sjö med stor omsättning av vatten i den södra delen genom Uvåns genomrinning. Vid Värmullens östra strand ligger Hagfors tätort med bruket medan den västra sidan har mer spridd bebyggelse och lantlig miljö. Östra stranden från Bagg- Anders fall och mot Skålviken är brant. Värmullen ligger under högsta kustlinjen, och stränderna består mestadels av finkornigt material och är vegetationsrika. I norra delen finns odlingsbar mark.

Infrastruktur och service

Värmullens östra strand står i direktförbindelse med Hagfors centrum genom Storgatan som trafikeras av busslinjen Hagfors-Torsby. Närmaste hållplats ligger ca 400 m söder om LIS-området. Över Sund finns en hängbro för gång och cykeltrafik som förbinder Hagfors med Uddeholm.

LIS-området vid Värmullen ligger strax utanför verksamhetsområde frö VA i Hagfors. I samband med en exploatering planeras verksamhetsområdet att utökas.

Närmaste serviceort är Hagfors som ligger 1 km söder om området.

Friluftsliv

Längs västra sidan av sjön går NKLJ-banan som har dressinuthyrning mellan Hagfors och Uddeholm.

Kultur- och naturvärden

Inga speciella kultur- eller naturvärden är kända inom LIS-området.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Sjön uppnår ej god kemisk status och har dålig ekologisk status.

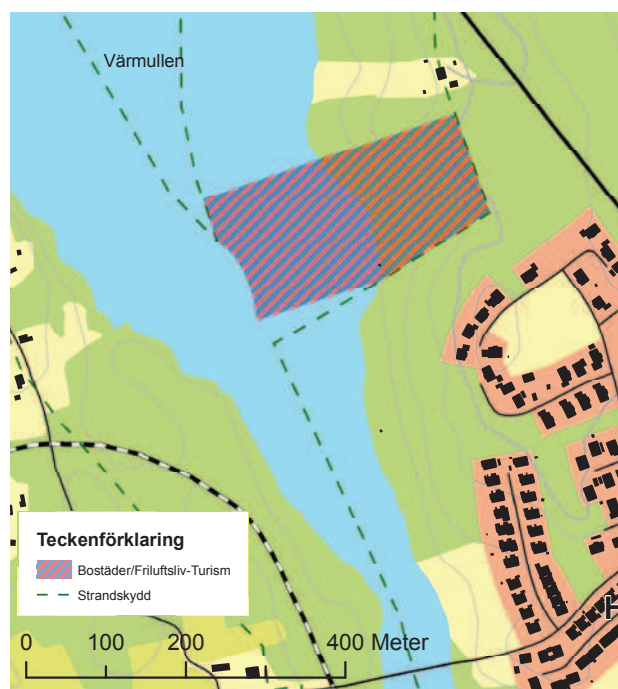
Enligt ställningstagande i Hagfors naturvårdssplan ska en åtgärdsplan upprättas för Värmullen. Värmullen är enligt VISS påverkad av övergödning men LIS-området bedöms inte påverka vattenkvaliteten då området ansluts till kommunalt vatten och avlopp.

Beskrivning av LIS-området

På Värmullens östra sida, norr om bostadsområdet Sund, har ett LIS-område för bostäder, alternativt friluftsliv/turism, pekats ut. Området består av skogsmark och områdesavgränsningen har i detta läge inga synliga naturliga gränser. LIS-området innefattar området inom strandskyddszon men verksamhetsområdet kan sträcka sig upp mot vägen.

Läget innebär en chans för en tätortsnära camping med möjlighet till kanot/båtuthyrning o.dyl att etablera sig, alternativt nya stadsnära bostäder.

Etableringen bidrar till landsbygdsutveckling genom ett tillskott av arbetstillfällen.

Hänsyn och rekommendation

- Området bör detaljplanläggas eftersom det handlar om en större nyetablering av en verksamhet eller samlad bostadsbebyggelse.
- VA löses genom att det kommunala verksamhetsområdet utökas.

RÅDASJÖN

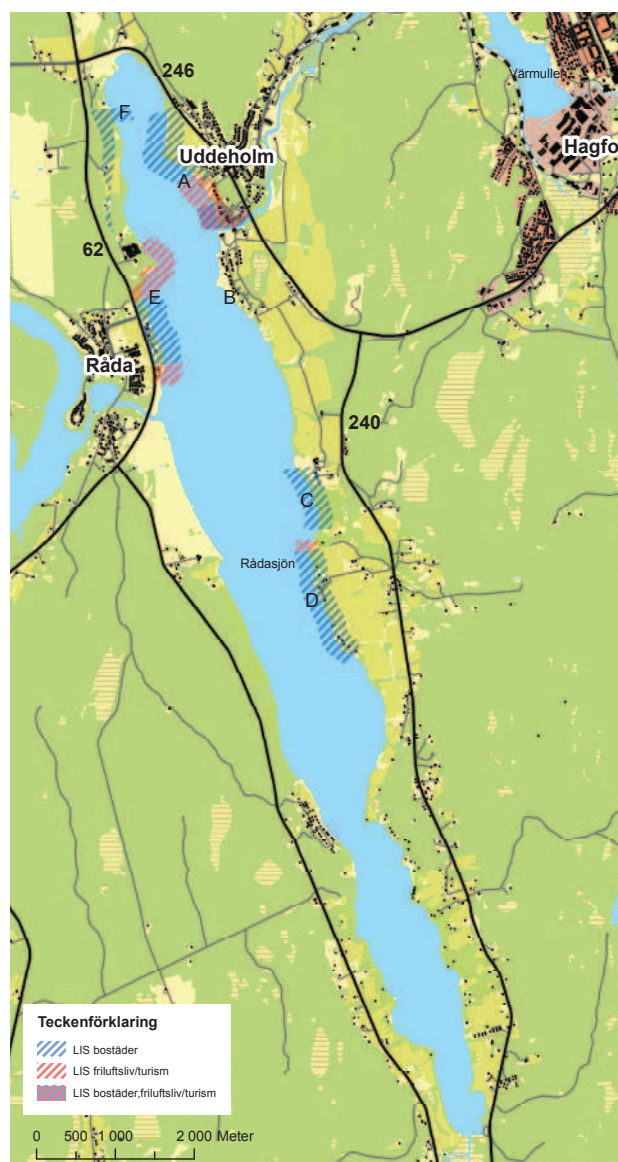
strandskydd	m strand	m LIS-område	antal LIS
150 m i NÖ 200 m i SÖ och väst	29 125	6 400	11

Allmän beskrivning

Rådasjön, tillsammans med Lidsjön och Gräs-sjön, ligger i den sprickdal som går genom hela Värmland. De skogsklädda bergen som utgör sprickdalens sidor sluttar brant ner mot sjön, vilket gör att ravinbildningar finns på många ställen. Stränderna varierar från öppet jordbrukslandskap till skog och kan på vissa ställen vara låglänta men oftast sluttar de ganska kraftigt ner mot sjön. De utgörs oftast av finkornigt material, och fin sandstrand finns på flera ställen. Strandvegetationen består av en bård av al eller annat löv. Sjösystemet är påverkat av reglering genom dammen vid Åros.

För att värna om riksintresset Rådasjön bör jordbrukslandskapet mellan Uddeholms Gård och Risberg inte bebyggas. Större delen av västra stranden bör lämnas orörd. Delar av marken runt Rådasjön har i översiktliga inventeringar bedömts ha låg stabilitet. En följd av etablering inom områden där stabiliteten behöver bedömas med hjälp av undersökningar och beräkningar kan vara att förstärkningsåtgärder och speciell grundläggning kan krävas eller att restriktioner för vilken typ av byggnad som kan uppföras föranleds. Motivet till utpekandet är att lägena är så pass attraktiva på andra sätt att det är värt att i ett senare skede undersöka frågan mer noggrant.

För Råda samhälle finns detaljplaner. Strandskyddet är dock inte upphävt annat än i senaste gjorda detaljplanen över Björnbyn och Råda camping. För Ås fritidsområde (ligger vid sjöns västra strand) och för del av Uddeholm finns områdesbestämmelser. Områdesbestämmelserna för Uddeholm från 1994 omfattar den del av Uddeholm som ligger mellan Rådasjön och väg 246. År 1997 gjordes FÖP Uddeholm där en utvidgning av bostadsområdet på Norra fältet, en badplats norr om hotellet och en gångväg längs stranden visades.

Infrastruktur och service

Längs Rådasjöns nordvästra strand går väg 62 söderut mot Karlstad och längs den östra sidan går väg 240 mot Kristinehamn och väg 246 mot Filipstad. Östra sidan av sjön och den nordvästra sidan är relativt välförsedda med både hållplatser och busslinjer.

Kring sjön finns sex LIS-områden föreslagna. Två av dessa ligger delvis inom kommunens verksamhetsområde för VA, i Uddeholm respektive Råda. För utpekade områden i anslutning till Råda respektive Uddeholm försörjs med kommunalt VA genom en utökning av verksamhetsområdet. Övriga LIS-områden ligger utanför verksamhetsområdena och kan lösa vattenförsörjning via avtal medan enskilda anläggningar får anläggas för avloppet.

Klarälvsbanan, en gång- och cykelväg som går mellan Hagfors och Karlstad passerar längs Rådasjöns västra sida.

Friluftsliv

Rådasjön har en mycket stor betydelse som rekreationssjö för Hagfors, Uddeholm och Råda. Sjön nås lätt från de badplatser som finns runt sjön, där även möjlighet till båtisättning finns. Det är dock brist på småbåtshamnar.

De brantare stränderna på västra sidan av Rådasjön utgör en stor tillgång för det rörliga friluftslivet, då man här kan finna en alldeles egen sandstrand. Dessa ständer nås företrädesvis med båt.

Kultur- och naturvärden

Vid Uddeholm finns ett riksintresse för kultur- miljövärd som utgörs av äldre bruks- och industrisamhälle med kyrka, bruksherrgård, arbetar- bebyggelse och tjänstemannabostäder. Värdet ligger i att Uddeholm, med rötter i en av länets många små bruks- och hyttenheter, är en representant för de samhällsbildningar som växte fram under industrialismen på senare delen av 1800-talet. Tjänstemannabostäder och kontors- byggnader (från 1890- 1920-talen) åskådliggör tillsammans med den äldre bruksherrgården en socialt skiktad bebyggelsestruktur. I området avspeglas även en arkitektonisk medvetenhet som medverkade till den enhetliga miljökaraktär som ofta finns i orter som vuxit fram runt en stor industri. Riksintresset omfattas sedan 1994 av områdesbestämmelser där lovplikt införts för åtgärder som normalt inte är lovpliktiga och regler om bevarande, utformning och utförande av såväl nya som befintliga byggnader.

Ett flertal kända fornlämningar finns i, eller i nära anslutning till, utpekade områden vid Rådasjön. Inga av dessa bedöms stå i konflikt med det utpekade LIS-området.

Rådasjön och deras stränder ingår i riksintresse för naturvård avseende Klarälven-Sunnemodalen.

Områdena Årås och Rissäter har undvikits vid utpekande av LIS.

Norra änden av sjön är viloplats för sträckande sjöfågel.

Miljökvalitetsnormer för vatten

Sjön har god kemisk status och måttlig ekologisk status.

Enligt VISS kan sjön vara påverkad av övergödning. Kommunens bedömning och målsättning är att ytterligare utredningar för Rådasjön behöver göras eftersom det finns tveksamheter om sjöns fiskebestånd verkligen är negativt påverkad av näringsämnen. Genom en ny provning av regleringen av Busken och Sängen med en mer anpassad reglering med minimitappning och vårflod skulle hela sjösystemet kunna uppnå god ekologisk status redan 2015. Kalkning måste fortsätta.

Omkring 2/3 av bostäderna i föreslagna LIS-områden runt sjön kan anslutas till kommunalt avlopp. Resterande del (ett 25-tal) hanteras via enskilda anläggningar. Förväntad procentuell ökning av sjöns fosforbelastning har beräknats med antagandet att det bor 4 personer i varje hus. Beräkning på rening med enbart slamavskiljare visade på 37% ökning av fosforbelastningen medan motsvarande siffra för slamavskiljare kombinerad med markbädd var 13%. En lösning med slamavskiljare och infiltrationsbädd gav 4% ökning av sjöns fosforbelastning varför den lösningen rekommenderas runt Rådasjön.

Beskrivning av LIS-områden

Område A1, A2 och A3

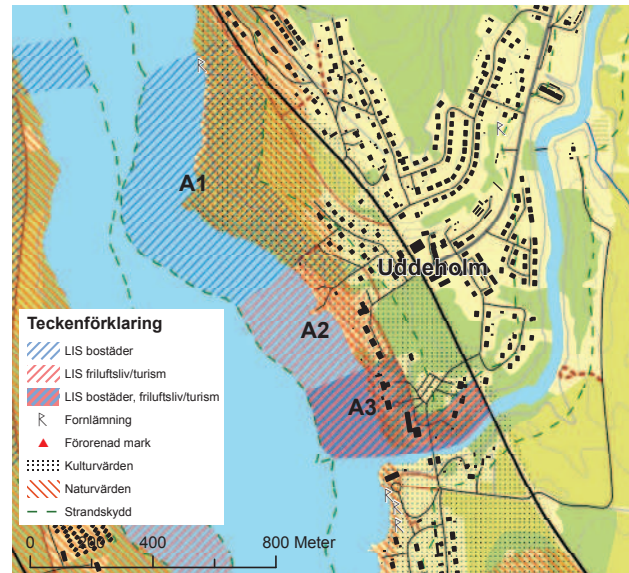
Strandskydd: 200 m

Områdena ligger i anslutning till Stjärns bostadsområde och Uddeholms hotell på Rådasjöns nordöstra sida och ingår i riksintresse för kulturmiljövården och riksintresse för naturvården. Större delen av områdena ingår i områdesbestämmelser för Uddeholm. Marken närmast stranden i område A2 och A3 är i översiktlig skredriskartering från 1997 markerad som att ha lägre stabilitet.

Syftet med område A1 är bostäder, omkring 15-20 st. och består av öppna fält. Det utgör delvis i översiktsplanen strategiskt område för utbyggnad. Då området ligger i västerläge och innebär närhet till både pendlingsläge och service har dess utbredning utökats jämfört med översiktsplanen.

Syftet med A2 en utveckling av hotellets verksamhet och av den offentliga badplats som ligger strax norr om hotellområdet. Riksintresset kan stärkas genom att ny, väl anpassad byggnation och anläggande av gemensamma båtplatser tillåts. Områdesavgränsningen i norr går i slutet av fältet och i söder slutet på hotellområdet. Möjligheter att anlägga småbåtshamn kan komma att undersökas.

Delområde A3 innehåller en blandning av bostäder och verksamheter och syftet är därför både bostad och utveckling av näringslivet.

Området mellan bostäderna och vattnet i omr A1

Vägen genom bostadsområdet som slutar vid gårdeskanten vid område A1

Stranden nedanför hotellet i A2

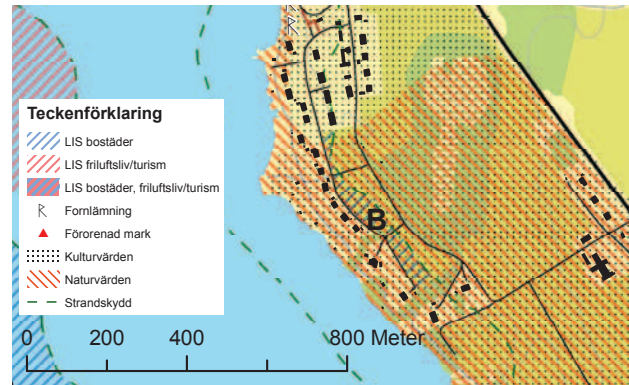
Badplatsen i område A2

Område B

Strandskydd: 200 m

Området ligger på östra stranden i anslutning till en rad tjänstemannabostäder från 1890-1920. Syftet är etablering av bostäder mellan Strandvägen och Herleniusvägen. På platsen bedöms omkring 10-30 bostäder kunna byggas.

Området består av odlingsbar mark som inte är del av någon större sammanhängande enhet. Området ingår i riksintresse för kulturmiljövården och finns beskrivet i kulturmiljöprogrammet för Värmland. Området ligger även inom riksintresse för naturvård. Området utgör i Hagfors översiktsplan strategiskt område för utbyggnad och överensstämmer med FÖP Uddeholm som föreslår bebyggelsekomplettering på platsen med undantaget att LIS-områdets utbredning är något större jämfört med FÖP:ens.

Exempel på tjänstemannabostäderna

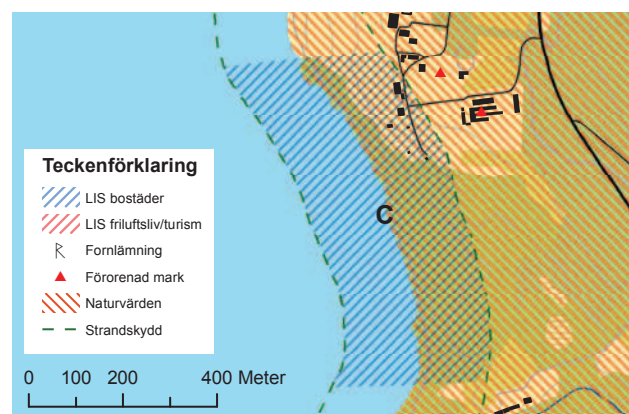

LIS-område B ligger på vänster sida om vägen

Område C

Strandskydd: 150 m

Området ligger på östra stranden i anslutning till en herrgård och syftet är bostäder. Området omfattas av riksintresse för naturvård. Ett 5-tal nya bostäder skulle kunna byggas och befintliga hus kan utvecklas. Området sträcker sig från herrgården i norr till en bäck i söder med 50-100 m respektavstånd från båda och består till största delen av yngre skog och till viss del av öppen mark.

Skogen bortanför fältet är början på LIS-området

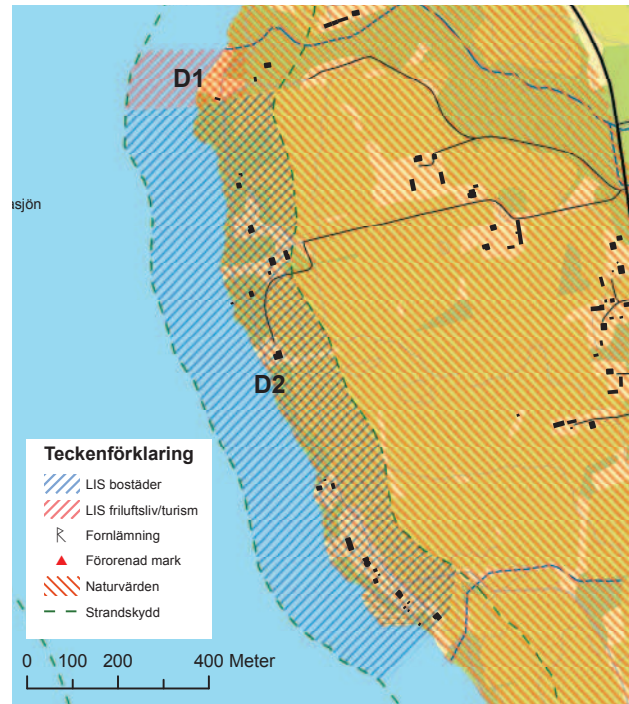
Område D1 och D2

Strandskydd: 150 m

Områdena ligger på den östra stranden och syftet är utveckling av friluftsliv (D1) och bostäder (D2). De ingår i riksintresseområde för naturvård.

Område D1 avgränsas av en bäck norrut och utgörs i huvudsak av badstranden som skulle kunna kompletteras med omklädningsrum, kioskbyggnader o.dyl.

D2 består av en 1,5 km lång sträcka där bebyggelse ligger spridd längs vattnet där den södra gränsen utgörs av en bostadsfastighet som tillkommit på senare tid.

Badplatsen i område D1

Marken sluttar ner mot sjön i område D2

Några hus som är byggda på senare tid i D2

Område E1, E2 och E3

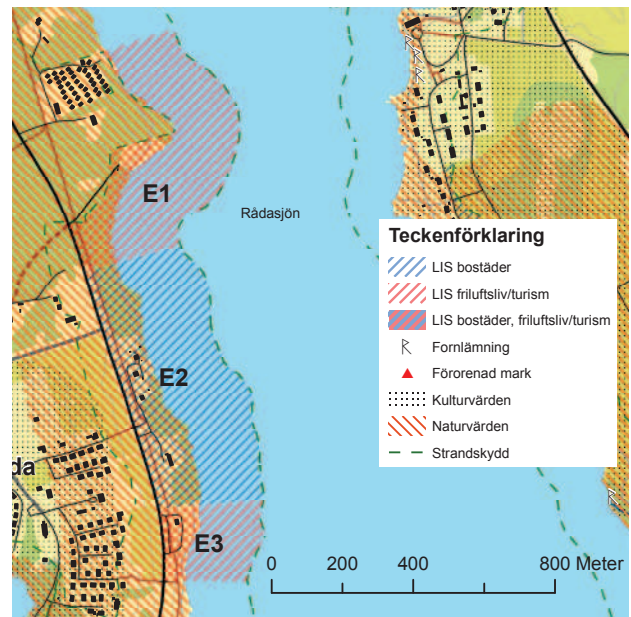
Strandskydd: 200 m

Områdena ligger på sjöns västra sida och ingår i riksintresseområde för naturvård. Syftet med två av dem är rörligt friluftsliv och för ett av områdena är syftet bostäder. I norr utgörs gränsen av slutet på en stugby och i söder av en gång- och cykelväg. Genom områdena går Klarälvsbanan. Marken inom områdena är i översiktlig inventering av stabilitetsförhållanden från 1987 markerad som skredriskområde.

Område E1 innehåller två campingplatser och en badplats och består till stor del av skog. Campingplatserna kan utvecklas genom att exempelvis fler stugor, bryggor och kioskbyggnader tillkommer.

Område E2 är avsett för bostäder och ligger nära Råda, exempelvis är det 400 m till skolan via en, i förhållande till väg 62, planskild gång- och cykelväg. Området innehåller bostadsområdet Klockarsta och ett nedlagt reningsverk och består, utanför tomtmarken, av skog.

Område E3 avser utveckling av den sjönära rastplatsen i Råda. Marken består till stor del av gräsmatta och dungar av träd ner mot stranden men har även en hel del hårdgjorda ytor som t.ex. parkeringar och körbara vägar. Här finns såväl café som plats utomhus för att äta medhavd matsäck. Här finns även toaletter och en liten badbrygga. LIS-området ger möjlighet till båtplats och ytterligare utbyggnad av rastplatsen.

Stugbyn inom E1 i vinterskrud

Badplatsen i område E1

Rastplatsbyggnaden i område E3

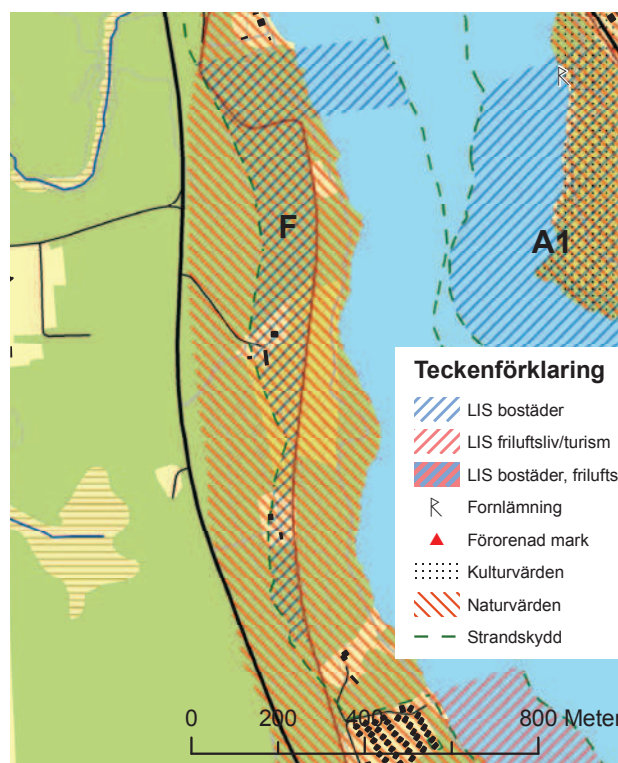
Det nedlagda vattenverket i område E2

Område F

Strandskydd: 200 m

Syftet med området är bostadsbebyggelse och avgränsningen går till stor del längs Klarälvsbanan. Området ligger inom riksintresse för naturvård. Marken mellan banan och stranden är låglänt och fuktig och undantas från bebyggelse. På det sättet bevaras kontakten mellan den viktiga gång- och cykelleden och vattnet. I norra delen, där banan sedan tidigare flyttats, är det inte lika viktigt att behålla det ursprungliga läget så där tillåts LIS-området sträcka sig ner till vattnet.

Inom området, som till stor del består av skog, ligger en gård med omgivande fält och även ett bostadshus.

Område F sett från söder

Hänsyn och rekommendation

- Byggnation inom de LIS-områden som ligger inom riksintresse naturvård Råda-Sunnemodalen ska utföras med hänsyn taget till påverkan på landskapets utseende och detta gäller alla utpekade områden vid Rådasjön.
- Sunnemodalen utgör en sprickdal med risk för ravinbildning och skred. Stabilitetsutredningar bör därför genomföras i samband med detaljplaneläggning och/eller bygglovgivning. Detta gäller alla utpekade områden vid Rådasjön och särskilt område A1, A2, A3, C och E.

Område A1, A2 och A3

- Exploatering av område A1, A2 och A3 behöver föregås av detaljplaneläggning som ersätter gällande områdesbestämmelser och ger tydliga riktlinjer för hur riksintresset för kulturmiljövård ska tillgodoses.
- Förekomsten av radon behöver undersökas i område A1.
- Utökat verksamhetsområde ger kommunalt vatten och avlopp.

Område B

- Exploatering av område B behöver föregås av detaljplaneläggning som ersätter gällande områdesbestämmelser.

- Förekomsten av radon behöver undersökas.
- Utökat verksamhetsområde ger kommunalt vatten och avlopp.

Område C

- Enstaka etableringar i form av spridd bebyggelse bör kunna prövas genom bygglov.
- Vid LIS-områdets nordöstra gräns finns markföroreningar som hör ihop med tidigare användning som plantskola. Dessa behöver uppmärksammas i samband med bygglovgivning.
- Vatten via avtal eller brunn.
- Området går inte att ansluta till kommunalt avlopp. Enskild anläggning ska vara av typen slamavskiljare och infiltrationsbädd för lägsta möjliga fosforutsläpp. Eventuellt finns förenig.

Områdena D1 och D2

- Etableringar i område D1 bör kunna prövas genom bygglov.
- I D2 bör enstaka tillägg av spridd bebyggelse kunna prövas med bygglov.
- I södra delen av D2, vid bäcken, behöver geotekniska förutsättningar och dagvattenhantering undersökas.
- Vatten via avtal eller brunn.
- Området går inte att ansluta till kommunalt avlopp. Enskild anläggning ska vara av typen slamavskiljare och infiltrationsbädd för lägsta möjliga fosforutsläpp. Eventuellt finns förenig.

Områdena E1, E2 och E3

- För område E1 behöver planutredning göras som bl.a. berör ras- och skredrisk.
- E2 bör detaljpanelläggas eftersom det är i anslutning till Råda samhälle och utgörs av samlad bebyggelse.
- Trafikbuller från väg 62 som kan störa bostäder behöver behandlas för område E2.
- För E3 behöver en planutredning göras.
- Utökat verksamhetsområde ger kommunalt vatten och avlopp.

Område F

- Enstaka tillägg av spridd bebyggelse bedöms kunna hanteras genom bygglov.
- Vatten via avtal eller brunn.
- Område C går inte att ansluta till kommunalt avlopp. Enskild anläggning ska vara av typen slamavskiljare och infiltrationsbädd för lägsta möjliga fosforutsläpp. Eventuellt finns förenig.

LIDSJÖN

strandskydd	m strand	m LIS-område	antal LIS
200 m	11 289	994	2

Allmän beskrivning

På västra sidan finns landsbygd med små byar bildade runt ursprungligt hemman. Stränderna är till stora delar uppodlade. Öppna vyer över sjön finns från landsvägen.

Vid Lidsjöns västra strand ligger Lidsgården som har verksamhet riktad till besöksnäringen.

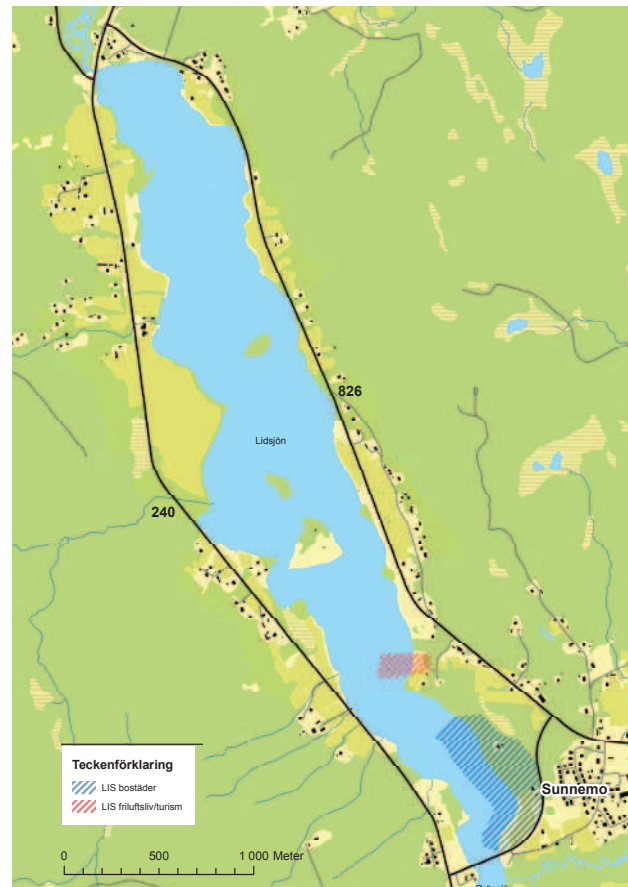
Riksintresset för landskapsbild, Sunnemodalen, har beaktats vid utpekande av LIS-områden. Det sammanfaller med intresset att bevara jordbruksmark. De vägar som går runt sjön ligger delvis inom strandskydd och ger ett skäl för dispens varför det inte varit nödvändigt att peka ut LIS-områden på andra sidan vägar, sett från stranden.

Infrastruktur och service

Sjön omges av vägar, på västra sidan går väg 240 som trafikeras av bussar mellan Karlstad och Hagfors som går flera gånger per dag på vardagar. På östra sidan av sjön finns hållplats i LIS-områdenas norra kant som trafikeras av linje mellan Filipstad och Hagfors som går ca 2 ggr om dagen på vardagar.

Sunnemo är en viktig tätort med bra pendelavstånd till Hagfors och Karlstad som har bra kollektivtrafik. Genom den infrastruktur som finns – förskola, skola, livsmedelsaffär, idrottsanläggning, utbyggd kommunalt VA, återvinningsstation och en livaktig bygdeförening finns stor potential för bygden att leva upp.

LIS-området vid Lidsjön ligger strax utanför skyddsområdet för Sunnemo vattenverk. Avståndet till vattenverket är endast några hundra meter. Närbelägna fastigheter har fått anslutna sig till det kommunala vattnet med egna ledningar. De har dock egna avloppslösningar. Eftersom området ligger så nära vattenverket är det viktigt att vara noggrann med hur fastigheternas spill- och dagvatten kan påverka verket.

Friluftsliv

Fiskestammen erbjuder ett fint fiske av exempelvis gädda och gös och sjön har flera badplatser.

Kultur- och naturvärden

Vid utpekat LIS-område vid Lidsjöns östra sida ligger en bebyggelsemiljö med kyrka och kyrkogård från 1600-talet, hyttruin och övriga kulturhistoriskt värdefulla byggnader från 1800- och 1900-talet. Hyttruinen, kyrkan och kyrkogården är skyddat enligt kulturminneslagen, det kulturhistoriska värdet ligger främst i helheten och samspillet mellan olika kulturelement och i befintlig bebyggelses utformning, utförande, materialval och färgsättning. Strax utanför det utpekade LIS-området finns ett antal fornlämningar. Ett flertal av dessa är fasta och kända fynd är övervägande från stenålder och järnåldern men inget av dem förväntas påverkas av LIS-området.

Lidsjön och deras stränder ingår i riksintresse för naturvård Klarälvdalen-Sunnemodalen.

Hyttaldalen i Sunnemo utgör riksintresse för naturvård och utgörs av vattendrag i djupt nedskuren ravin med lövskogklädda sidor innehållande rik flora och fauna. Som en långt uppskjutande utlöpare av slättlandet i söder har dalgången på olika sätt stor betydelse för utbredningen av olika växt- och djurarter. Dalgångens vegetation uppvisar flera särpräglade vegetationstyper, där sumplövskogarna på älvnåsen är av särskilt intresse. Både växt- och djurliv bär sydlig prägel och är rikt med förekomst av flera ovanliga arter. Klarälvens lax- och öringstammar är av särskilt vetenskapligt intresse och av mycket stort värde. Förekomsten av strömgående harr är också av stort värde. Dalgångens attraktiva landskapsbilder har stort socialt värde. LIS-området ligger delvis inom riksintresseavgränsningen men naturtypen, barrskog med bärris som fältskikt, bär ingen sydlig prägel. Varför västra sidan om bron (väg 829) ingår i riksintresseområdet är oklart men av beskrivningen att döma påverkas inte riksintresset av en etablering inom LIS-området.

Sjön är i Hagfors naturvårdsplan klassad att ha högt naturvärde.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Sjön har god kemisk status och god ekologisk status.

Ett fåtal nya bostäder föreslås och de kan anslutas till det kommunala avloppsnätet.

Beskrivning av LIS-områden

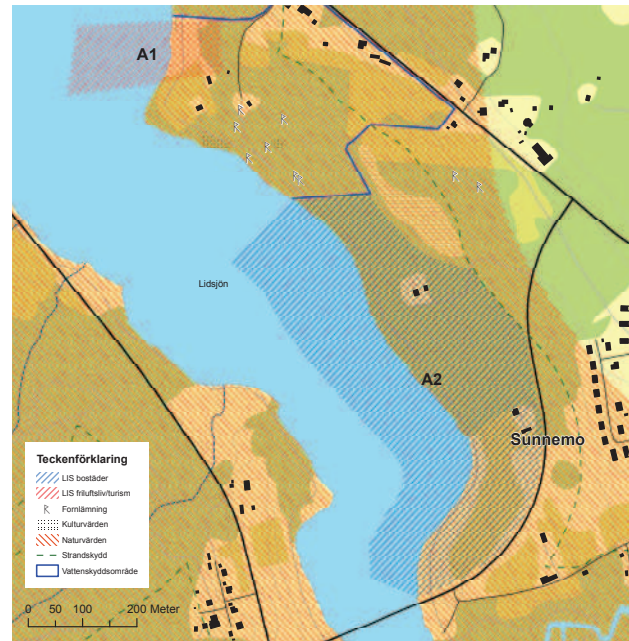
Två områden intill varandra i Lidsjöns sydöstra hörn är utpekade. Syftet med det ena är friluftsliv och det andra bostäder. Mellan LIS-områdena ligger ett vattenverk.

Område A1 utgörs av en badplats vars utveckling kan innebära uppförande av omklädningsrum mm.

Syftet med **område A2** är bostäder. Området angränsar i norr till skyddsområdet för vattenverket och sträcker sig norrut till bron mellan Sunnemo och Sundfallet. Det består av både skogsmark och odlingsbar mark och innehåller ett par bostadshus. Stranden inom LIS-området består av en smal remsa närmast vattnet som sedan sluttar brant upp mot skogen. Området närmast stranden är i översiktlig skredriskartering från 1997 markerat som skredriskområde.

Den södra delen av LIS-området ligger inom riksintresseområdet Hyttaldalen vilken utgör en djupt nedskuren bäckdal med lövskogsklädda sidor som har en rik flora och fauna. Både växt- och djurliv bär sydlig prägel och är rikt med förekomst av flera för kommunen i övrigt ovanliga arter. Samtidigt utgör det ett bra bostadsläge med kvällssol, nära kollektivtrafik och skola med möjlighet att lösa vatten och avlopp på ett bra och säkert sätt.

Områdena bidrar till landsbygdsutveckling genom att ge underlag för service och föreningar i Sunnemo.

Badplatsen i område A1

Stranden i område A1

Södra delen av område A2

Hus kan placeras på höjdryggen inne i skogen och ha utsikt mellan tallarna ner mot vattnet

Hänsyn och rekommendation

- Byggnation inom de LIS-områden som ligger inom riksintresse naturvård Råda-Sunnemodalen ska utföras med hänsyn taget till påverkan på landskapets utseende och detta gäller alla utpekade områden vid Lidsjön.
- Sunnemodalen utgör en sprickdal med risk för ravinbildning och skred. Stabilitetsutredningar bör därför genomföras i samband med detaljplaneläggning och/eller bygglovgivning. Detta gäller alla utpekade områden vid Lidsjön.
- Eventuellt behov av dricksvatten i område A1 (badplatsen) kan lösas via avtal. Eventuella duschar och toaletter ansluts till enskild anläggning.
- Vid exploatering av område A2 blir området aktuellt för en utökning av kommunalt VA-verksamhetsområde. Fastigheter inom området kommer då att förses med kommunal vattenförsörjning och spillvattenhantering. Detta gäller endast vid bostadsbebyggelse, ej för enskilda fritidshus.
- Område A1 bedöms kunna hanteras genom förhandsbesked/bygglov samt strandskyddsdispens.
- Exploatering inom område A2 som utgörs av samlad bebyggelse behöver detaljplaneläggas.
- Särskild utredning och bedömning av naturvärden behöver göras i område A2.
- Eventuell förekomst av markradon behöver undersökas.

GRÄSSJÖN

strandskydd	m strand	m LIS-område	antal LIS
200 m	13 911	1 690	3

Allmän beskrivning

Grässjöns stränder är ganska branta och större delen av dom är uppodlade. Strandbete förekommer på sjöns östra sida. Stränderna består av finsand-mo.

Grässjön kantas liksom Lidsjön av äldre jordbrukshemman. Dessa ligger på västra sidan av sjön i små klungbyar nära stranden. På östra sidan av sjön ligger fastigheter högre upp på stranden, med undantag av bebyggelsen i den sydöstra änden av sjön. Vid den södra delen av Grässjön ligger ett mindre fritidshusområde.

Öppen jordbruksmark har undvikits att ta i anspråk då jordbruken runt sjön är stora och det har prioriterats att behålla stora sammanhängande bruksenheter.

Infrastruktur och service

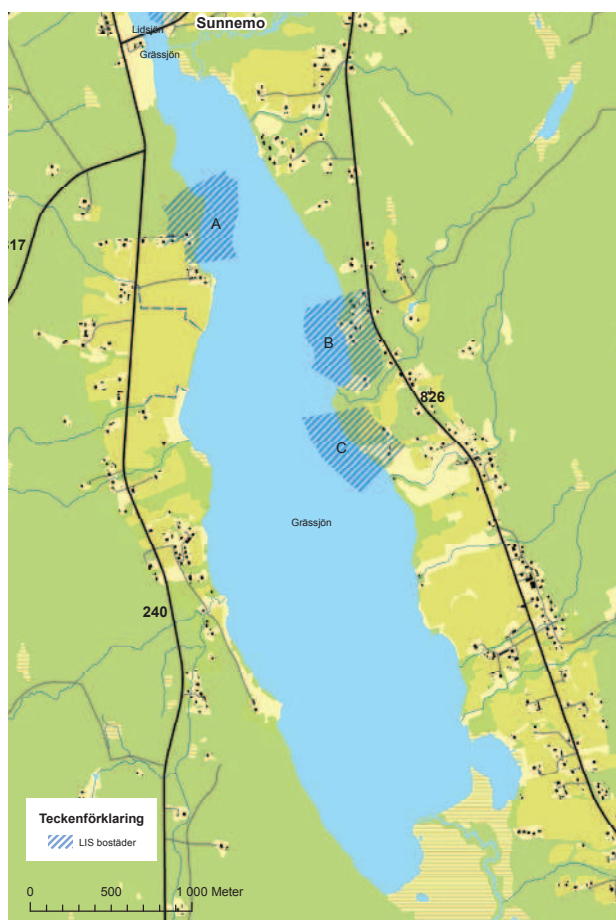
Närhet finns till väg på båda sidor om sjön. På västra sidan finns väl utbyggd kollektivtrafik i och med busslinjen Karlstad-Hagfors som stannar på hållplats 400-500 m norr om Duvenäs och som går flera gånger om vardagarna. Buss mellan Filipstad och Hagfors stannar på hållplats relativt nära LIS-områdena på Grässjöns östra sida.

Genom Gräs går en kommunal vattenledning från Sunnemo vattenverk. Många fastigheter har anslutits till ledningen själva eller via en vattenförening. Avståndet från vattenledningen till sjön varierar, men ligger ofta runt 500 meter. Fastigheterna i Gräs är inte anslutna till det kommunala spillvattennätet. På sjöns andra sida är det kommunala ledningsnätet inte lika utbyggt, men många fastigheter har ändå anslutit sig. Även här har de enskilda avloppslösningar.

Närmaste serviceort är Sunnemo med skola, handel och äldreboende.

Friluftsliv

Fiskestammen erbjuder ett fint fiske av exempelvis gädda och gös.

Kultur- och naturvärden

Kommunen har pekat ut några områden som är av särskild vikt för odlingslandskapet runt sjön då de fortfarande hävdas med slätter och bete. De stora öppna hagarna och strandbetet nedan Skomakaregården och vid Duvenäs har höga landskapsestetiska värden och hyser en speciell fauna knuten till denna typ av större sammanhängande brukat jordbrukslandskap.

Enligt översiktsplanen bör områdesbestämmelser upprättas för Duvenäs med avsikt att utöka lovplikten för att ta vara på kulturmiljömässiga intressen. I Länsstyrelsens kulturprogram för Värmland är de kulturhistoriska värdena beskrivna. Duvenäs utgör en byggelsemiljö med tidstypisk och välbevarad agrar bebyggelse från 1800- och 1900-talen i ett öppet och hävdad odlingslandskap. Området är ett av de tydligaste exemplen på uppodlingen utmed Grässjöns västra sida. Bosättningarna här kan ledas tillbaka till senmedeltidens och 1500-talets expansiva nyodlingar. Gårdarna ligger enstaka eller parvis utan att någon egentlig bybildning uppstått. De agrara näringarna med åkerbruk och kreaturskött-

sel har format bebyggelse och landskap. Utan att vara påtagligt gammal har dagens byggnader en traditionell utformning och färgsättning som är betydelsefull för helhetsintrycket av miljön. Det är i första hand i samverkan mellan det ålderdomliga, kontinuerligt hävdade odlingslandskapet och i drift varande jordbruksenheter som området kulturhistoriska värde ligger.

Många kända fornlämningar finns på bägge sidor av sjön och några i eller i närheten av LIS-områdena, bl a gårdsbildningar från 1500-talet.

Grässjön och dess stränder ingår i riksintresse för naturvård avseende Klarälvdalen-Sunnemodalen.

Grässjön har flera stora grund som är bra lekplatser för fisk.

Miljökvalitetsnormer för vatten

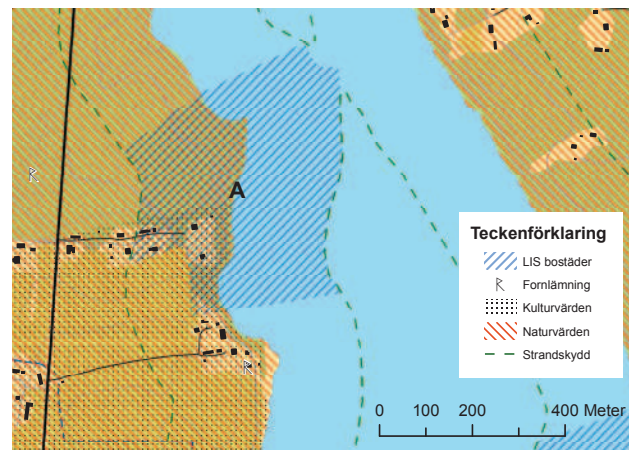
Sjön har god kemisk status och god ekologisk status.

Sjön är inte påverkad av övergödning och uppskattningsvis 17 nya bostäder med enskilda avlopp förväntas inte påverka sjöns möjligheter till fortsatt god status.

Beskrivning av LIS-områdena

Tre områden har pekats ut runt Grässjön och alla är avsedda för bostäder. **Område A** ligger på sjöns västra strand och den södra gränsen går i kanten av odlingsbar mark och innefattar befintlig bebyggelse medan den norra gränsen går inne i skogen. Syftet är bostäder.

Inom området ligger några befintliga bostadshus och stranden sluttar brant ner mot vattnet. Området består till övervägande del av skogsmark och inom LIS-området finns en stig som leder ner till stranden. Ett fåtal bostäder kan placeras inne i skogen och på befintliga bostadshus kan tillägg göras.

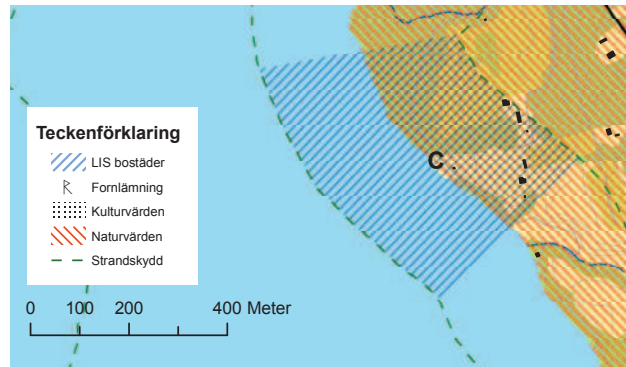

Stranden i LIS-området

Stigen genom skogen ner till stranden

Område B ligger på den östra stranden och gränsen i norr går precis i höjd med de sista byggnaderna i en klunga av hus. Området avgränsas i söder av en bäck. Genom område B slingrar sig en väg längs stranden som ny bebyggelse kan placeras längs. I norra delen av området ligger befintliga hus på olika avstånd från stranden och en kraftledning löper i nord-sydlig riktning genom området.

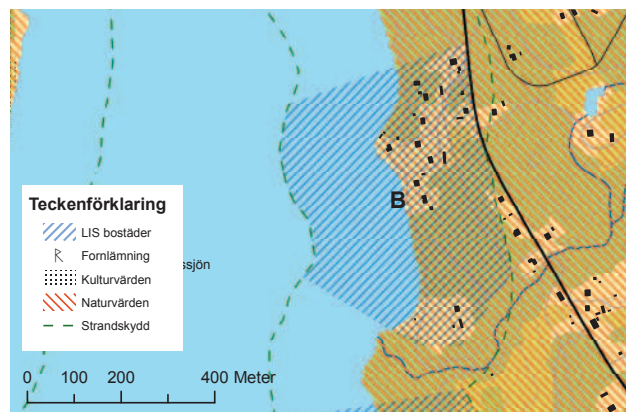
Hus i området

Gård inom LIS-området

Område C avgränsas av bäcken i norr och en skogsridå i söder. Bortanför skogsridån ligger större sammanhängande odlingsbar mark och öppna hagar. Befintlig bebyggelse inom området kan utvecklas och ett fåtal nya hus kan läggas till.

Området kan bidra till landsbygdsutveckling genom underlag till service och föreningar i Sunnemo.

Exempel på bebyggelse som finns inom område B

På några ställen går det att komma ner till vattnet

Hänsyn och rekommendation

- Sunnemodalen utgör en sprickdal med risk för ravinbildning och skred. Stabilitetsutredningar bör därför genomföras i samband med detaljplaneläggning och/eller bygglovgivning. Detta gäller alla utpekade områden vid Gräsjön och särskilt område B och C.
- Vattenförsörjning för samtliga områden runt Grässjön kan lösas med avtal att fastighetsägaren får tillåtelse att ansluta till kommunalt nät via egen ledning. Alternativt kan vattenförsörjning ske via egen anläggning eller genom förening.
- Spillvattenhantering kan lösas med avtal att fastighetsägaren får tillåtelse att ansluta till kommunalt nät via egen ledning. Alternativet är att lösa det med enskild anläggning.
- För område A ska möjligheten till tillägg inom LIS-området studeras vid ett eventuellt framtagande av områdesbestämmelser. Vid enstaka etableringar som bedöms ligga inom kulturmiljöns influensområde kan en erfarenhetsmässig bedömning göras av sakkunnig. Vid mer än tre simultana nyetableringar som föregår områdesbestämmelser behöver detaljplan upprättas.
- Förekomsten av radon behöver undersökas i område A.
- I område B behövs en planutredning som visar var stråk ner mot vattnet ska sparas och utvecklas samt hur området disponeras vid full utbyggnad.
- Lämpligt avstånd till luftledningar ska utredas i område B.
- Område C innebär en samlad bebyggelse som behöver få utbredning, placering och sammanhang med befintlig gård i det södra hörnet fastslagen varför det behöver detaljplaneläggas.

KNON

strandskydd	m strand	m LIS-område	antal LIS
100 m	41 760	325	1

Allmän beskrivning

Knnon ligger i skogslandskapet över högsta kustlinjen. Stränderna är på flera ställen branta och ibland med mycket storblockig sten. Skogsbilvägar runt Knnon gör dock delar av stranden lättillgänglig för det rörliga friluftslivet. Vid Knnon stränder finns flera äldre torpställen, som har utgjort vackra oaser av ängsmark i skogslandskapet ända till sent på 1900-talet. Ingen av dem är hävdad i dag med slåtter och bete. Många nya sommarstugor har tillkommit, främst i sjöns södra ände. I norra änden ligger Knoände, här finns en gammal skogsstation som har används till lägerverksamhet men håller på att utvecklas till turistanläggning med fokus på kanotuthyrning och sportfiske. Ett visst bebyggelsetryck finns genom främst omdaning av sommarstugorna och turistanläggningen.

Inga planbestämmelser eller andra bestämmelser finns. Sjön är reglerad.

Infrastruktur och service

Knnon ligger inte i anslutning till några större vägar men mindre vägar passerar nära västra sidan av sjön och är i övrigt omgiven av skogsbilvägar.

Området har enskilda avloppslösningar och vid utbyggnad är det viktigt att undersöka statusen på reningsanläggningar för spillvatten så inte etableringen bidrar till övergödning. Området ligger långt ifrån kommunal service, och någon utbyggnad av ledningsnäten är inte aktuell i området.

Avståndet till service i Hagfors är 1,5 mil.

Friluftsliv

Knnon nyttjas bl.a. för fiske och kanotturer.

Kultur- och naturvärden

Inom eller i områdets omedelbara närhet finns inga identifierade riksintressen för kultur eller

natur och inte heller några registrerade forn-lämningar. Fisket i sjön är gott med abborre, sik, gädda, siklöja och ål.

Sjön är i Hagfors naturvårdsprogram klassad att ha högt naturvärde.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Sjön har god kemisk status och måttlig ekologisk status.

Sjön bedöms vara påverkad av försurning, övergödning och reglering. Vattenmyndigheten gör bedömningen att kalkning måste fortgå till åtminstone år 2021. Det finns inte möjlighet att anordna kommunalt avlopp till LIS-området. En utveckling av området ger dock möjlighet till förbättring av befintlig/befintliga anläggningar. I naturvårdsplanen nämns regleringen och fiskodlingen vara faktorer som påverkar den ekologiska statusen. Övergödningen beror sannolikt på fiskodlingen. Området kommer att ha hög skyddsnivå vilket innebär att krav på reningen kommer att ställas inom LIS-området.

Beskrivning av LIS-området

Det utpekade området för LIS ligger vid sjöns norra ände och syftet med det är att medge en utveckling av turistanläggningen och dess verksamhet. Områdets avgränsning följer i stort befintligt skogsbyn. Tillkommande byggnader och anläggningar skulle kunna vara i form av iläggingsplats för små båtar, uthus för förvaring av exempelvis kanoter, brygganläggning, bastu och stugor för övernattnig. Även utbyggnad av anläggningens huvudbyggnader kan bli aktuellt.

Stranden är bitvis lättillgänglig med öppen terräng och en sandstrand erbjuder badmöjlighet.

Etableringen bidrar till landsbygdsutveckling genom att den genererar arbetstillfällen och lockar turister till området.

Möjligheten att ordna fri passage längs stranden är god då marken vid vattnet inte privatiseras på samma sätt som vid bostadsetableringar. Åtkomsten från vattnet bedöms som god även i fortsättningen.

Välkommen till Knoände

LIS-området sett från stranden

Hänsyn och rekommendationer

- Detaljplan, alternativt planutredning, bör tas fram som visar LIS-områdets disposition.
- Renvattenhantering behöver lösas med enskild anläggning.
- Spillvatten renas med enskild anläggning. Krav på reningen är 90% reduktion av fosfor, 50% reduktion av kväve och 90% reduktion av BOD7.
- Förekomsten av markradon behöver undersökas eftersom området bedöms ha hög radonrisk.

DEGLUNDEN

strandskydd	m strand	m LIS-område	antal LIS
100 m	24 929	1 011	2

Allmän beskrivning

Deglunden är reglerad och stränderna är påverkade av regleringen, vilket gör att bryggor mm ligger "på land" under perioder sjön hålls låg. Stränderna är varierande, med stora partier våtmark, växlande med sten- och sandstränder.

Runt Deglunden finns en del gamla torp som hörde till bruken. Under 1900-talet senare del byggdes runt sjön många mindre sommarstugor i grupper. Endast ett fåtal har byggts ut och moderniserats med vatten och avlopp. Vid sjöns nordvästra strand ligger fritidshusområdena Sätersta och Traneberg som enligt översiktsplanen bör få områdesbestämmelser p.g.a. bebyggelsens kulturhistoriska värden.

Infrastruktur och service

Längs östra och norra stranden av Deglunden går vägar som ingår i ett större vägnät. Ingen kollektivtrafik finns runt sjön.

Fastigheterna runt sjön Deglunden är inte anslutna till kommunalt VA, varken vatten eller avlopp. Närmaste kommunala ledningar finns i Geijersholm, ca 5 - 6 km från sjön.

Det är omkring 1,5 mil till Hagfors centrum där livsmedelsbutiker, skolor mm finns.

Friluftsliv

Sjön har haft en mycket stor betydelse som rekreations- och fiskesjö. Deglunden är en kanotled som har förbindelse med sjöarna uppströms.

Kultur- och naturvärden

På sjöns nordvästra sida ligger fritidshusområdena Sätersta och Traneberg. För dessa behöver, enligt översiktsplanen, områdesbestämmelser upprättas i syfte att begränsa byggnadsarean för att fritidshusbebyggelsen har fin skala och utgör kulturmiljö.

Inga speciella natur- eller kulturvärden har identifierats i varken område 1 eller 2. Sydost om de utpekade LIS-områdena vid Deglunden finns en bebyggelsemiljö med Gustav Adolfs kyrka. Kyrkan och kyrkogården är skyddade enligt kulturmiljölagen. Utpekade LIS-områden bedöms inte påverka kulturmiljöerna vid sjön. Inga kända fornlämningar finns inom LIS-området vid Deglunden.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Sjön har god kemisk status och måttlig ekologisk status.

Sjön bedömdes 2009 vara påverkad av försurning och flödesförändringar. Vattenmyndigheten gör bedömningen att kalkningsinsatser måste fortsätta fram till minst 2021. Sjön är inte påverkad av övergödning och förväntas inte påverkas av nya enskilda anläggningar.

Beskrivning av LIS-områden

Område A ligger i anslutning till befintliga fritidshus vid Deglundens norra strand. Stranden och botten närmast stranden består av sten och grus och skogen, som domineras av gran, växer ända ner till vattenbrynet.

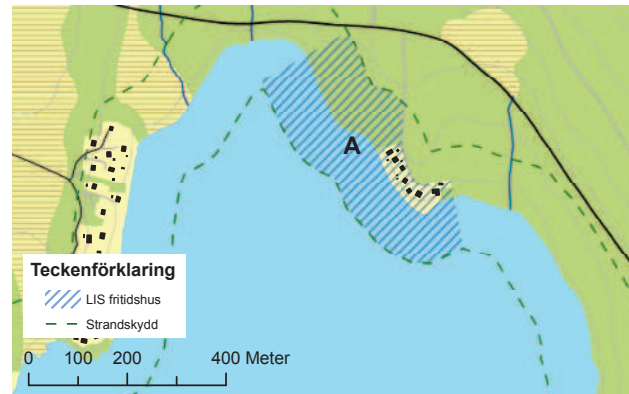
Inriktningen är fritidshus. Områdets kvaliteter består i närheten till det öppna vattnet och att det är ett sydvästläge inbäddat i skogen.

Vid de befintliga stugorna är stranden privatiserad men norr om dessa är det möjligt att röra sig längs stranden om skogen gallras.

Området ansluter till det befintliga sommarstugeområdet och sträcker sig omkring 200 m bortom detta i nordvästlig riktning. Området beräknas rymma ett 10-tal fritidshus med tillhörande bryggor mm.

Det bedöms, med hänsyn till topografin, möjligt att skapa en framkomlig zon längs strandkanten.

För att sommarstugorna ska fortsätta vara attraktiva måste sannolikt en viss omvandling ske, med bildande av större tomter som ger möjlighet till att bygga större hus. Genom att höja sommarstugeområdenas status och ekonomiska värden kan incitament tillskapas för moderna VA-lösningar. Utbyggnaden kan ge visst säsongsbetonat stöd för servicen i Hagfors i stort.

Stranden i LIS-området

En av sommarstugorna

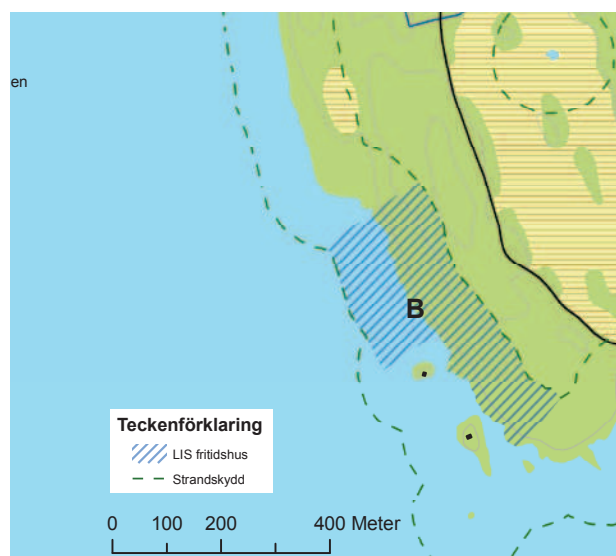
Vid Deglundens östra strand ligger **område B** som nyligen avverkats och skogskanten har använts som naturlig avgränsning. Områdets kvaliteter är den fantastiska utsikten, området utgörs av en höjdrygg på en udde, och sydvästläget. På två öar precis utanför LIS-området ligger etablerade fritidshus.

Inriktningen på LIS-området är fritidshus vilka kan placeras i två rader och utnyttja sluttningen ner mot vattnet.

En stig går ner till stranden vilken är relativt otillgänglig p.g.a. vegetation, brant terräng och stenigt underlag. Det är möjligt att placera husen så att en fri passage behålls uppe på höjdryggen.

Inom området kan ett 20-tal fritidshus uppföras.

En etablering bidrar till landsbygdsutvecklingen genom ett säsongsbetonat stöd för servicen i Hagfors i stort.

Nya stugor kan läggas på platån med utsikt över sjön

Hänsyn och rekommendation

- Etableringen i område A bedöms behöva prövas genom detaljplanläggning för att reglera byggnaders storlek och gemensamma avloppslösningar.
- Områdets disposition och den samlade bebyggelsens omfattning i område B behöver klarläggas genom detaljplan.
- Förekomsten av markradon behöver undersökas i både område A och område B.
- Både vatten och avlopp löses med enskild anläggning.

UPPLUNDEN

strandskydd	m strand	m LIS-område	antal LIS
100 m	12 406	1 845	1

Allmän beskrivning

Upplunden är idag en del av det samreglerade sjösystemet Upplunden/ Ulriksbergstjärnen/ Deglunden. Sjöarna är numera samreglerade genom dammen vid Traneberg, och sunden mellan dem är öppna. Stränderna är varierande, med stora partier våtmark, växlande med sten- och sandstränder.

Vid sundet mellan sjöarna ligger Värmlandsgården och strax norr om denna ett fritidshusområde. Bebyggelsestrycket består av Värmlandsgårdens önskemål att utveckla verksamheten.

Infrastruktur och service

Vägar går runt sjön men den södra delen är otillgänglig.

Här saknas kommunala VA-lösningar. Avståndet till VA-ledningsnätet är stort, så enskilda anläggningar är förmodligen enda alternativet.

Närmaste serviceort är Hagfors.

Friluftsliv

Området har haft en mycket stor betydelse som rekreations och fiskesjö. Upplunden ligger i den kanotled, som har förbindelse med sjöarna nedströms (västerut).

Kultur- och naturvärden

Inga kända kulturvärden finns. I sjön lever siklöja.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Sjön har god kemisk status och måttlig ekologisk status.

Sjön bedömdes 2009 vara påverkad av försurning och flödesförändringar. God kemisk ytvattenstatus är i dag uppnått i systemet, undantaget kvicksilverförekomst. Vattenmyndigheten gör bedömningen att kalkningsinsatser måste fortsätta fram till minst 2021. Sjön är inte påverkad av övergödning och en utveckling av verksamheten ger möjlighet till förbättring av befintligt enskilt system.

Beskrivning av LIS-området

Området ligger vid Upplundens västra strand och omfattar en 150 m bred udde. På udden ligger turistanläggningen Värmlandsgården som bl.a. hyr ut kanoter. Här finns även enstaka bostadshus. På uddens södra del finns ett par enklare etableringar av fritidskaraktär.

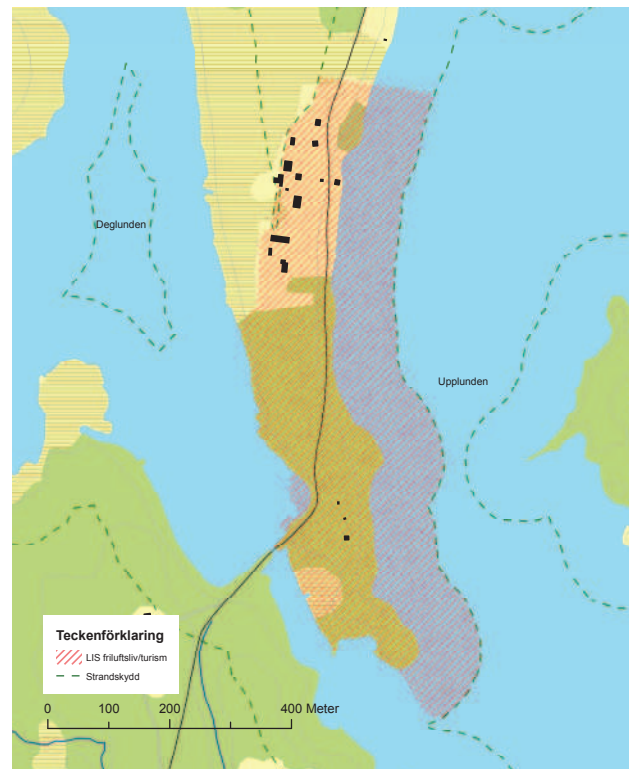
Huvudsyftet med det utpekade området är att medge en utveckling av turistanläggningen och dess verksamhet. Utvecklingen av området skulle kunna innebära nybyggnad av sovstugor, bryggor och uthus för förvaring. Viss komplettering av bostadsetableringen skulle även kunna vara möjligt.

Områdets avgränsning följer stranden och mossens kant i norr/nordväst.

Stranden är tillgänglig i den nordöstra delen. Längre söderut växer skog ända ner till strandkanten som gör stranden mer otillgänglig och på den västra sidan finns inslag av mossar.

Etableringen bidrar till landsbygdsutveckling genom att den genererar arbetstillfällen och lockar turister till området. En av Svenska rallyts sträckor har slutat här vilket ger förutsättningar för vinterturism.

Möjligheten att ordna fri passage längs stranden är god då marken vid vattnet inte privatiseras på samma sätt som vid bostadsetableringar. Åtkomsten från vattnet bedöms som god även i fortsättningen.

Bostadshus och, i bakgrunden, friluftscentret

Stranden vid friluftscentret

Hänsyn och rekommendation

- Detaljplan, alternativt planutredning, bör tas fram som visar områdets disposition.
- Både vatten och avlopp löses med enskild anläggning.
- Förekomsten av markradon behöver undersökas eftersom området bedöms ha hög radonrisk.

KONSEKVENSER

Kapitlet beskriver konsekvenserna av planförslaget ur aspekterna naturmiljö, friluftsliv samt landsbygdsutveckling i Hagfors eftersom dessa är kärnfrågorna i strandskyddet och utpekandet av LIS-områden. De miljökonsekvenser som kan uppstå är översiktligt analyserade och anses inte i detta skede vara så betydande att någon miljökonsekvensbeskrivning som avses i MB 6 kap. 11 § behövs.

PLANENS SYFTE

Detta tematiska tillägg har som syfte att peka ut lämpliga områden för etablering av bostäder och utveckling av friluftsliv/turism i strandnära lägen. Att ett område är utpekat betyder att ett prövningsbart skäl till strandskyddsdispens finns i efterkommande detaljplane- eller bygglovskede.

Utpekandet av områdena innebär inte att kommunen kommer att vara huvudinitiativtagare till att utveckla områdena. Planen skall ses som ett kommunalt ställningstagande att vara positiv till lokala engagemang för bostadsbyggande och företagande inom de utpekade områdena.

ALTERNATIV OCH AVGRÄNSNING

Eftersom planen är av översiktlig karaktär fokuserar konsekvensbeskrivningen på de övergripande frågorna och de sammanlagda konsekvenserna för LIS-områdena. Konsekvenser för ett enskilt LIS-område blir tydligare i samband med efterföljande detaljplaneläggning och bygglovskede.

Konsekvenserna beskrivs utifrån en jämförelse mellan två alternativ; nollalternativet och huvudalternativet. Nollalternativet är att inga områden pekas ut för landsbygdsutveckling i strandnära lägen. Utveckling av landsbygden stöds fortfarande av andra faktorer men byggande i strandnära lägen är inte en av dem. Byggande i strandnära lägen kan, oavsett om det bidrar till landsbygdsutveckling eller inte, fortfarande ske där något av de andra skälen till strandskyddsdispens finns. Huvudalternativet innebär att

LIS-planen antas och att landsbygdsutveckling kan kompletteras med möjlighet till etablering av bostäder och utveckling av verksamheter i strandnära lägen samtidigt som de översiktliga konsekvenserna av alla etableringarna är belysta.

Den geografiska avgränsningen är Hagfors kommun. I sak fokuserar MKB:n på konsekvenser för naturvärden, friluftsliv samt landsbygdsutveckling. Motivet till sakavgränsningen är att naturvärden och det rörliga friluftslivet är de faktorer som strandskyddet bevakar och landsbygdsutveckling är bakgrundsfaktorn till att detta tematiska tillägg till översiktsplanen.

De miljömål som bedöms beröras av eller påverka konsekvenserna för natur, friluftsliv eller landsbygdsutveckling beskrivs och kommenteras under respektive rubrik.

PLANENS ÖVERENSSTÄMMELSE MED ANDRA PLANER

Översiktsplanen och naturvårdsplanen har fungerat som underlag vid framtagandet av LIS-planen och de utpekade områdena kommer inte i konflikt med Hagfors vidkraftsplan. De rekommendationer som tagits fram gällande vatten och avlopp kommer att arbetas in i kommande VA-plan.

Översiktsplanen anger att områdesbestämmelser ska tas fram för Duvenäs (vid Grässjön) i syfte att skydda kulturmiljön. Ett LIS-område omfattar delvis Duvenäs. Vid ett eventuellt framtagande av områdesbestämmelser ska möjligheten till tillägg i bebyggelsen studeras ihop med kulturmiljövärdena. Vid etableringar som omfattar fler

än enstaka hus som föregår områdesbestämmelser behöver detaljplan upprättas som reglerar ny bebyggelse i förhållande till kulturmiljövärdena. Vid enstaka etableringar som bedöms ligga inom kulturmiljöns influensområde kan en erfarenhetsmässig bedömning göras av sakkunnig.

Befintliga områdesbestämmelser för Uddeholm ersätts delvis med detaljplan. Utökning av befintligt bostadsområde på Norra fältet görs delvis med stöd av FÖP för Uddeholm och exploateringen regleras genom framtagande av detaljplan. FÖP Uddeholm bedöms inte behöva ändras.

PÅVERKAN PÅ OMGIVANDE KOMMUNER

Utpekade områden vid sjön Skärigen ligger så pass nära att de kan påverka Munkfors centrum positivt genom att de utgör ett kundunderlag. I övrigt har LIS-områden inte pekats ut vid gränssjöar.

PÅVERKAN PÅ RIKSINTRESSEN

Riksintresse Klarälvdalen-Sunnemodalen

Av de faktorer som länsstyrelsen bedömer kan påverka riksintressets värden är okänsligt placerad och utformad bebyggelse, väg eller annan anläggning det som tydligast kan härledas till förändringarna inom LIS-områdena. LIS-områdena är koncentrerade till Rådasjöns och Grässjöns norra delar samt Lidsjöns södra del. Varken områdenas placering eller utbredning bedöms skada landskapsbilden i stort. Två exponerade, öppna platser vilka kan ses representera odlingslandskapet kan komma att bebyggas. Det ena ligger vid Rådasjöns nordöstra strand och upplevs från väg 246 och det andra ligger vid Lidsjöns sydöstra strand och upplevs från bron mot Sunnemo. Områdena känns dock naturliga att exploatera då de ligger i anslutning till tätorterna Uddeholm respektive Sunnemo och stora områden öppen mark finns kvar runt de båda sjöarnas stränder. Att en enskild etablering skulle skada riksintresset ses som osannolikt och inga speciella riktlinjer för utformning har tagits fram. En bedömning får dock göras i den efterföljande processen.

Riksintresse hyttaldalen Sunnemo

Varför västra sidan om bron (väg 829) ingår i riksintresseområdet är oklart men av beskrivningen att döma påverkas inte riksintresset av en etablering inom LIS-området. Hyttaldalens kärnvärden är koncentrerade till själva ravinen och dess utlopp i sjön som befinner sig söder om LIS-området. Se vidare under beskrivning av Lidsjöns LIS-områden.

Riksintresse Uddeholm

Riksintressets värden ligger i den arkitektoniska miljökaraktär som utgörs av den nationalromantiskt präglade egnahemsrörelsen och 20-talsklassicismen. Värdet ligger även i det dåtida lokalsamhällets socialt skiktade bebyggelsestruktur, t ex bodde ingenjörer på ena sidan gatan och arbetarna på andra sidan.

Område A1 är kopplad till befintligt villaområde och eftersom placering och utformning kommer att studeras i en detaljplaneprocess bedöms risken för negativ påverkan på riksintresset som liten.

Inom område A2 bidrar en fungerande hotellverksamhet till att levandegöra det kulturhistoriska värdet. Verksamheten behöver möjlighet att utvecklas och förändras för att fungera långsiktigt. Utveckling av befintlig verksamhet kan i sig utgöra ett skäl för strandskyddsdispens men kommunen pekar ut område A2 för att även kunna utveckla småbåtshamn och badplats. Placering och utformningsbestämmelser kommer att studeras i en detaljplaneprocess och skyddet för de kulturhistoriska värdena bedöms därför stärkas.

Område B skulle kunna bedömas redan ha skäl för strandskyddsdispens i och med att det är avskilt från vattnet genom en bostadsgata och en rad befintliga bostäder men området pekas för säkerhets skull ut som LIS-område. Eftersom placering och utformning kommer att studeras i en detaljplaneprocess bedöms risken för negativ påverkan på riksintresset som liten.

Natura 2000 Noret

Grängen Svinsjön, Mossbergssjön och Busjön tillhör ett sjösystem som mynnar i Noret. Målet

för Natura 2000-området är att behålla ett större oreglerat vattendrag med naturliga fluktuationer och fria vandringsvägar i anslutande vattensystem. Föreslagna LIS-områden i ovan nämnda sjöar har rekommendation om att risker för översvämning ska beaktas. Etableringar i områden ska alltså placeras på tillräckligt höga nivåer för att inte komma i konflikt med behovet av naturliga fluktuationer av vattenståndet. En annan förutsättning för gynnsam bevarandestatus är god vattenkvalitet. Grängen är den enda av de fyra sjöarna som inte har god ekologisk status och även den som ligger längs ifrån Noret. Speciella rekommendationer för rening av spillvattnet har getts för Grängen. Risker för negativ påverkan på Natura 2000-området bedöms som liten.

KONSEKVENSER FÖR NATURVÄRDEN

Miljömålet levande sjöar och vattendrag

Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

I målet ingår miljö kvalitetsnormer för vatten vilka är belysta i respektive områdesbeskrivning. En beskrivning av MKN för vatten finns även i kapitlet ”förutsättningar”. Den tydligaste kopplingen mellan MKN för vatten och utpekande av LIS-områden har gjorts till spillvattenhanterings roll för övergödning. Sammanlagt bedöms omkring 190 nya bostäder rymmas inom LIS-områdena. 46% av bostäderna ansluts till det kommunala spillvattennätet och för 14% finns möjlighet att ansluta till kommunalt nät via avtal. 40% av de nya bostäderna får lösa spillvattenreningen med egen anläggning. Sammanlagt ger detta omkring 100 möjliga nya enskilda anläggningar fördelat på 8 sjöar.

Grängen, Knon, Mossbergssjön och Rådasjön har speciellt uppmärksamats då de, enligt VISS, är påverkade av övergödning samtidigt som LIS

för bostäder med enskilda avlopp har pekats ut. För Rådasjön har den procentuellt ökade belastningen kunnat beräknas utifrån olika typer av anläggningar. Anläggningar bestående av slamavskiljare och infiltrationsbädd bidrog enligt beräkningarna med 4% ökning av sjöns fosforbelastning (räknat på 25 anläggningar belastade av vardera 4 personer). För de andra sjöarna finns inte underlag att beräkna motsvarande siffra och krav på 90% reduktion av fosfor, 50% reduktion av kväve och 90% reduktion av BOD7 kommer att ställas på enskilda anläggningar vid nyetablering.

I naturvårdsplanen gör kommunen bedömningen att genom legalisering av den tappning som idag sker vid Mussjön kan hela systemet fram till Knon få god ekologisk status redan 2015. Vid Knon föreslås enskild anläggning med specificerade krav på rening vilket bör vara en förbättring jämfört med nollalternativet.

För sjösystemet som Deglunden och Upplunden ingår i görs bedömningen att en del havererade dammar bör saneras. Möjligheten att göra detta påverkas inte av utpekade LIS-områden.

För Rådasjön, Lidsjön och Gräsjön är naturvårdsplanens bedömning att genom en ny prövning med mer anpassad reglering till minimitappning och vårflod skulle hela sjösystemet kunna uppnå god ekologisk status redan 2015. Trots att sjön bedöms ha liten andel mänsklig fosforbelastning föreslås den typ av enskilda reningsverk som enligt beräkningar ger lägst fosfortillskott.

Grängen Mossbergssjön och Busjön ingår i Västanbergs sjösystem där bedömningen i naturvårdsplanen görs att vidare undersökning av växtplankton och bottenfauna behöver göras i Mossbergssjön och Grängen. Samtidigt ges för LIS-områdena speciella rekommendationer för utsläppshalter från enskilda anläggningar.

För Skärigen anges att dammen bör prioriteras för en utredning och omprövning av regleringsförfarandet eftersom sjön inte har någon vattenom. Syftet skulle vara att stärka öringstammen i Skärgeälven. En ny undersökning bör göras för

att se om bottenfaunan verkligen är regleringspåverkad.

Naturvårdsplanen innehåller ingen speciell bedömning eller målsättning som rör Lakensjön.

Miljömålet ett rikt växt- och djurliv

Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystem samt deras funktioner och processer ska värnas. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa livskvalitet och välfärd.

Miljömålet myllrande våtmarker

Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

Miljömålet ett rikt odlingslandskap

Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

Levande skogar

Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärdena och sociala värden värnas.

Samlad bedömning av konsekvenser för naturvärden

En faktor som kan påverka vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag är de samlade utsläppen från omgivande, och uppströms, jordbruksverksamhet och spillvattenutsläpp. LIS-områdena medför en småskalig byggnation som sammantaget skulle kunna medföra ökad näringsbelastning på sjöarna. Tillkommande bebyggelse i de utpekade LIS-områdena kan dock ge förutsättning för en samlad, förbättrad spillvattenlösning där även befintliga hus kan ingå och gamla, enskilda avloppslösningar kan ersättas med bättre anlägg-

ningar. Kommunens pågående arbete med VA-plan är en garanti för att frågan fortsätts hanteras ur ett helhetsperspektiv. Jordbruk bidrar generellt med den största tillförseln av näringsämnen till sjöarna. Sammantaget bedöms ovan nämnda bedömningar och åtgärder för sjösystemen från naturvårdsplanen tillsammans med de rekommendationer som ges i LIS-planen inte i högre grad påverka möjligheterna att uppnå MKN negativt.

Områden med särskilt höga naturvärden har undvikits vid utpekandet av LIS. Rekommendation om utredning av naturvärden i efterföljande skede har getts för ett av LIS-områdena vid Lidsjön som delvis ligger inom riksintresseområde för naturmiljö. När obebyggd mark tas i anspråk påverkas naturmiljöer med allmänna värden för djur och växtliv genom att förutsättningar för skydd, födosök och föryngring minskar. Konsekvenserna blir dock inte så stora eftersom ersättningsmiljöer finns i stor utsträckning. De fria passager som ska anordnas, längs strandkanten och från strandkanten till omgivande landskap, utgör möjliga spridningskoridorer för växt och djurliv. Passagerna säkras i samband med detaljplaneläggning eller bygglov och mildrar konsekvenserna av att ta vattennära mark i anspråk för bebyggelse.

Den föreslagna utvecklingen kan medföra att fler kommer att nyttja sjöar för sitt friluftsliv och för naturmiljön kan ett ökat båtliv innebära att spridning av kemikalier och buller ökar. Utvecklingen går mot fyrtaktsmotorer och elmotorer vilka har lägre ljudnivå än de traditionellt vanliga tvåtaktsmotorerna. Detta kan på lång sikt mildra den negativa effekten av ett utökat båtliv i sjöarna. Körning med vattenskotrar kan också vara förknippat med bullerstörningar. På Länsstyrelsen Värmland pågår för närvarande utredningsarbete kring vilka vattenområden som är utpekade där körning med vattenskotrar är tillåtet.

Våtmarker har inte pekats ut för LIS-områden vare sig för bostäder eller rörligt friluftsliv.

Genom att odlingsbar mark har pekats ut för LIS-områden avseende bostäder blir konsekvensen att dess totala yta i kommunen minskar

något. Omkring 75 ha odlingsbar mark som skulle kunna användas för växtodling eller bete pekas ut som LIS-område att jämföras med totalt 6000 ha åkermark och betesmark i Hagfors kommun. Bedömning har dock gjorts från fall till fall var avgränsningen ska gå och formen på kvarvarande brukningsenheter har prioriterats och fått påverka avgränsning av LIS-områdena. En annan aspekt av utpekandet av LIS-områden generellt är att möjligheten att bo i attraktiva lägen på landsbygden kan innebära att nya generationer har möjlighet att ta över brukandet av marken i framtiden.

Några av de utpekade områdena tar skogsmiljö i anspråk. Det rör sig dock om produktionsskog som inte kännetecknas av biologisk mångfald. Här rör det sig om mer allmänna naturvärden för vilka konsekvenserna blir begränsade eftersom ersättningsmiljöer finns i stor utsträckning.

Sammantaget kan utpekandet av LIS-områden ge både positiva och negativa effekter jämfört med nollalternativet på miljömålet vattenkvalitet. Både positiva och negativa effekter uppkommer för odlingslandskapet och negativa effekter bedöms uppkomma för växt och djurlivet.

KONSEKVENSER FÖR FRILUFTSLIV OCH REKREATION

Tillgång till stranden

Skogsmark är i dag allemansrättsligt tillgänglig året runt medan tillgängligheten till jordbruksmark begränsas av odling och djurhållning. Både jordbruksmark och skogsmark har pekats ut som LIS-områden för bostäder vilket innebär att i dag allemansrättsligt tillgänglig mark kommer att privatiseras. Anordnandet av fria passager kan motarbeta detta och delar av sjöar kan i verkligheten bli mer tillgängliga i och med de förbättrade vägar som krävs vid nyetableringar. Samtidigt kommer Hagfors fortfarande ha god tillgång på obebyggd strand.

Områden vid Rådasjön, Lidsjön och Grässjön påverkar riksintresset för friluftsliv Sunnemo-Rådalen negativt. I det ingår t.ex. bär- och svampplockning och skogsområden tas i anspråk för

bostäder. Ett exempel är LIS-områden vid Rådasjöns nordvästra sida som ligger i anslutning till Klarälvsleden och därför är väl tillgängliga för sådana aktiviteter. Ett annat exempel är det område som pekats ut vid Lidsjön som i stort sett är det enda skogsområdet inom strandskyddszonen som lämpar sig för bärplockning. Utanför strandskyddsområdena finns dock fortfarande stora områden där man kan plocka bär och svamp.

En typisk friluftaktivitet som kan knytas till stränder är bad. Badplatser vid Lakenesjön, Rådasjön och Lidsjön är utpekade som LIS-områden just för att stärka den typen av rekreation. Möjligheter till strandnära skogspromenader kommer i hög del fortfarande finnas inom Hagfors kommun men lokalt minskar områden till följd av utpekandet av LIS-områden för bostäder.

Lakenesjön är den sjö som fått störst del av stranden utpekad för LIS-områden. Strandzonen runt sjön sluttar ner mot vattnet och varierar mellan att bestå av sankmark, sand, grus och sten. Sjön omges av höjder och marken sluttar brant ner mot sjön, bl.a. på den södra och den östra sidan. Tillgången till stranden gynnas av att befintlig badplats vid sjöns södra sida pekats ut som LIS-område. På sjöns östra sida har ett skogsområde valts som LIS-område för verksamhet. En etablering av turismverksamhet bör förbättra tillgängligheten till stranden om campingstugor uppförs och stigar anläggs. Stränderna där LIS-områden för bostäder och fritidshus har pekats ut har förhållandevis flack lutning vilket ger goda möjligheter att anordna tillgängliga fria passager.

strand i Hagfors	obebyggd strand	strand LIS-sjöar	strand LIS-omr
1 923 km	1 724 km	204 km	27 km

Tillgång till sjön

Möjligheten att ta sig ut på sjön och tillgången till stranden från sjösidan är också en aspekt att beakta även om den påverkar ett mindre antal människor. Förekomsten av bätisättningsplatser och småbåtshamnar, möjligheten att hyra kanot och strandens beskaffenhet är faktorer som påverkar detta.

LIS-områden för turistverksamhet kan bevara möjlighet att nyttja sjön genom kanotuthyrning, fiskeutrustning m.m. även på lång sikt.

Samlad bedömning friluftsliv och rekreation

Hagfors har 1 923 km stränder vid sjöar och vattendrag varav 1 724 km är obebyggd strand. Endast 10 procent av våra stränder är bebyggelsepåverkad. Den obebyggda stranden uppgick år 2010 till 135 meter per invånare.

Konsekvenser för det rörliga friluftslivet är att andelen allemansrättsligt tillgänglig mark inom strandskyddszonen minskar. På sikt förbättrade badplatser och kommersiella friluftsanläggningar ger positiva konsekvenser för friluftslivet.

KONSEKVENSER FÖR LANDSBYGDSUTVECKLING

Miljömålet god bebyggd miljö

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas.

Om befolkningen ökar ges ett större underlag för lokala servicefunktioner. Hagfors verktyg att locka till inflyttning eller tillbakaflyttning kan vara att erbjuda strandnära boende vars invånare i sin tur handlar i närmaste affär vare sig den ligger i Råda, Sunnemo, Ekshärad eller Hagfors.

Många friluftsverksamheter drivs i dag av inflyttade Hagforsbor vilka utgör ett viktigt och nödvändigt tillskott till befolkningen. Utvecklingsmöjligheter inom det attraktiva läge som strandskyddszonen utgör för turismsektorn och utpekande av LIS-områden för verksamhet är en av många faktorer som kan medverka till en levande landsbygd i Hagfors.

Odlingsbar mark har undvikits i största möjligaste mån och endast kanten av den har pekats ut för att bevara det kulturvärde som odlade fält utgör. Genom rekommendationer att följa lokalt bebyggelsemönster i respektive LIS-område respekteras och stärks Hagfors särart.

Miljömålet begränsad miljöpåverkan

Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig.

Byggnation bidrar generellt till ökad energianvändning, trafik och transporter och i takt med att människor får det bättre ekonomiskt ökar konsumtionen. Om växthusgaser ökar eller inte, jämfört med nollalternativet, beror på inflyttades tidigare transportbehov och var utanför LIS-området de väljer att bo.

Bebyggelse och aktiviteter i Hagfors förutsätter i många fall transporter med personbil. För att mildra effekten av detta har avstånd till större väg tillsammans med bebyggelsestäthet utgjort kriterier för var det överhuvudtaget är möjligt att peka ut LIS-områden för bostäder och fritidshus.

Samlad bedömning landsbygdsutveckling

De positiva konsekvenserna för landsbygdsutveckling bedöms som större i huvudalternativet jämfört med nollalternativet helt enkelt för att en utveckling av landsbygden utan detta tillägg till översiktsplanen har ett verktyg mindre i lådan.

KÄLLFÖRTECKNING

TRYCKTA OCH ELEKTRONISKA KÄLLOR

Boverket & Naturvårdsverket (2009). *Strandskydd – en vägledning för planering och prövning*. Handbok 2009:4 utgåva 1.

Boverket & Naturvårdsverket (2010). *Strandskydd – En skrift om det nya strandskyddet från Boverket och Naturvårdsverket*.

Databas VISS. www.viss.lst.se

Hagfors kommun (2002). Översiktsplan 2002.

Hagfors kommun (2011). *Naturvårdsplan*. Tematiskt tillägg till översiktsplanen.

Hagfors kommun (2011). *Vindkraftplan*. Tematiskt tillägg till översiktsplanen.

Länsstyrelsen Västra Götaland (2010). *Länsstyrelsens råd om hantering av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen s.k. LIS-områden i översiktsplaner*.

Länsstyrelsens GIS-underlag. www.gis.lst.se

Proposition 2008/09:119 Strandskyddet och utvecklingen av landsbygden

Tematiskt tillägg till ÖP07 avseende strandskydd, Arvika

Trafikverket (2012). *Förstudie pendelhållplatser vid väg 62 Deje, Ransäter och Råda*.

KARTOR, FOTOGRAFIER OCH TABELLER

Där inget annat anges är:

Kartor framtagna av Erling Johansson, GIS-samordnare Hagfors kommun,

bilder tagna av KLARA Arkitektbyrå ab, och

tabeller gjorda av KLARA Arkitektbyrå ab.